



### بهشی دووهم، شیعری فارسی

شیعره فارسییهکانی شیخ رزا له دیوانی چاپی ماموستا شوکور مستهفادا کهوتونهته نیوان لاپهره 215 و 441. به داخهوه وهک بهشه کوردییهکه، ههلهیهکی زور کهوتوته ئهم بهشهوه. من لیرهدا، بهگویرهی توانا، ههولی ساغکردنهوهیان ددهم

شیعره فارسییهکان:

1. والی زورا (ل. 217)

ئا. "عزمت خط نفاق زلوح عراق شست

چون سیل تو از دل مجرم گناهر!"

له شوینی سیل تو دا هه‌له‌یه‌ک هه‌یه که واتای شیعره‌که‌ی تیک داوه و له‌ئه‌نجامدا کیشه‌که‌شی پی تیکچروه. من ئاواي ده‌خوینمه‌وه:

"عزمت خط نفاق زلوح عراق شست

چون سیل توبه از دل مجرم گناهر!"

ب. "آسوده آنچنان به وجود تو مملکت،

کز دل به لب هوای سفر نیست راه را"

کیشی شیعره‌که ته‌واوه، به‌لام ریگا نابی مه‌یلی سه‌فه‌ری هه‌بیت؛ تو بلایی له جیاتی 'راه'، 'ماه' یا 'شاه' نه‌بوو بیت؟

"آسوده آنچنان به وجود تو مملکت،

کز دل به لب هوای سفر نیست ماه را"

یا:

"آسوده آنچنان به وجود تو مملکت،

کز دل به لب هوای سفر نیست شاه را"

ئه‌م بو‌چوونه‌ی دوایی به‌هیز تره له‌بهر ئه‌وه‌ی ئاماژیه‌کی تیدایه به‌و شیعره‌ی "رووده‌کی سه‌مه‌رقه‌ندی" که ده‌لی:

"بوی جوی مولیان آید همی...."

تا ئه‌و شوینه‌ی که:

"میر ماهست و بخارا آسمان

ماه سوی آسمان آید همی"

پ. ای مظهر مجید! 'رضا' را توجهی

تحصیل چو فرض است رضا ال‌اهرا

له‌نگی شیعره‌که به زیاد کردنی یای نیسبه‌ت له وشه‌ی 'رضا' ی دوو هه‌م جیبه‌جی ده‌بیت:

"ای مظهر مجید! 'رضا' را توجهی

تحصیل چو فرض است رضای ال‌اه را"

به لام من هیشتا له بهشی پیشهوتری ئهوه لهتکه شیعره رازی نیم و دهرانم دهبی ههلهی دیکهشی تیدا راست بکرینهوه دهنه کیشهکهی به لهنگی دهمینتهوه.

## 2. تل (ل. 220)

شیعرهکه، رووی ستایشی له ناسرهددین شای قاجار، شای ئیرانه.

ئا. "ای تل! تو واسطه‌های دادخواه را"

ئاشکرایه ههلهی چاپه و دهبی ئهوه بوو بیت:

"ای تل! تو واسطه‌های دادخواه را"

ب. "صحن دیده تا سر مژدگان نگاه را"

دوو ناتهووی تیدایه و ئهوه ساغکردنهوهی منه:

"از صحن دیده تا سر مژگان نگاه را"

پ. "بنده شاه را"

دهبی ئاوا بنووسریت:

"بنده، شاه را"

ت. "آن خسرو که..."

ههلهیه و دهبی ئاوا بیت:

"آن خسروی که..."

ج. "از انجمش سیاه..."

ووشه‌ی سیاه بهواتای رهش ههلهیه و 'سیاه' به واتای لهشکر دروسته:

"از انجمش سیاه..."

چ. "مهر ابروی..."

ههله‌ی چاپه. راستهکه‌ی ئهوهیه:

"مه را به روی..."

## 3. در هجو 'شکری' (ل. 226)

ئا. "ببر سلام به شكري..."

به هۆي كيشي شيعر كهوه، دهبي ئاوا بخوينر يتهوه:

"ببر سلام به شكري..."

ب. "أهر يمن شعرا"

به هۆي كيشي شيعر كهوه، دهبي ئاوا بيت:

"أهر يمن شعرا"

#### 4. در هجو دختر مفتي بغداد (ل. 228)

له فەردی کۆتاییدا ئەگەر کۆی 'بستانند' و 'آورند' به تاک بنووسرین و بین به 'بستاند' و 'آورد'، هەم واتای قسەکه تەواو دەبێت، هەم کیشی شیعەرەکە. لە پەراویزیشدا ووشەي 'خەردەل' که گیایەکی تیزه و دەخوریت، به 'برینی دل' و اتا کراو تەوه، که ئاشکرایه هەڵهیه.

#### 5. کشتی گرفتن شیخ رضا با شیخ ستار (ل. 231)

ئا. 'قلت، انا' ناتەواوه و دەبی ئاوا بنووسر يتهوه: 'قلته: انا!'

ب. "با گرههای ساعد و با میل گردنا"

دهبی ئاوا بیت:

"با گرههای ساعد و با میل گردنا"

پ. "دیدي چسان ز پایش برانداخت بیژنا"

کیشی شیعەرەکە کاتی تەواو دەبێت که بهم شیوهیه بخوینر يتهوه:

"دیدي چسان ز پایش برانداخت بیژنا؟"

ت. "گرتو به زور بازوی خود بودي من آن"

ئەوه راسته که یهتی:

"گرتو به زور بازوی خود بوداي، من آن"

ج. "برمودمش ز خاک"

هەڵهیه و ئەوه راسته که یهتی به واتای له سەرزەمۆي بەرزەم کردەوه:

"برمودمش ز خاک"

"بر قوت و شجاعت "لامع" آنجان بدل"

اقرار کرد و گفت:...."

کیشی ناتهو او. ئهوه ساغکراوه کهیهتی:

"بر قوت و شجاعت "لامع' به جان و دل"

یا:

"بر قوت و شجاعت "لامع' به جان، به دل"

## 6. مدح توفیق بگ میرآلای (ل. 234)

ئا. "شعر و غزلش عالی و اعلا"

واتاکه تهو او به لام کیش ناتهو او. و اههیه به هوی گورینی 'عالی' یهوه بتوانین کاریک بکهین:

"شعر و غزلش عالی و اعلا" (به شهدهی /ی /وه)

یا تهناخت:

"شعر و غزلش بلیغ و اعلا"

ب. "در نامه‌ای چو نافه، مشک بیزاست"

کیشهی کیش و واتا بهم شیوهیه چاره‌سهر ده‌کریت:

"در نامه، چو نافه، مشک بیزاست"

نوک قلمش به‌گاه املا"

## 7. تعزیت نامه برای ذهنی با متصرف کرکوک... (ل. 237)

ئا. له عینوانی شیعره‌که‌دا 'با' ده‌بی 'به‌ی' یا 'به‌گ' یا خود 'پاشا' بییت، دهنه 'ذهنی با' چیه؟"

ب. "دلم بسوخت ز ناو‌عه‌ده مرگ قادر بگ"

ده‌بی ئاوا بووییت:

"دلم بسوخت ز ناو‌عه‌ده مرگ قادر بگ"

پ. "وفات باب و برادر زیادت می برد"

به هوی کیشی شیعره‌که‌وه ئهم فهرده ده‌بی ئاوا بییت:

"وفات باب و برادر زیاد تو ببرد"

ج. "هزار لعن به ارواح قاتل حسین"

کیشی ناتواوه، ناوا ساغ دهکریتهوه:

"هزار لعن به ارواح قاتلان حسین"

#### 8. مخمس بر غزل حافظ در مدح حسام الملك (ل. 239)

"پی نرهای ناچیز کرمت وسیله انگیز"

سحر 'رضا' ی خودرا بدهن نواله‌ای ریز"

دوو هله‌ی تیدایه و بهم شیوه‌یه ساغ دهکریتهوه:

"پی نرهای ناچیز، کرمت وسیله انگیز"

سحری 'رضا' ی خودرا بدهن نواله‌ای ریز"

#### 9. عجم (ل. 242)

"بشکست سر افسر کسرای عجم را"

بر باد فنا باد رگ و ریشه جم را"

ووشه‌یه‌کی به هله نووسراوه:

"بشکست سر افسر کسرای عجم را"

بر باد فنا داد رگ و ریشه جم را"

#### 10. در مدح محمدبگ قائم مقام رانیه (ل. 245)

ئا. "شعار خویش مکن شیوه هلاکورا"

بجان من مرنجان رئیس آکورا"

نازانم چی به سهر شیعره‌که هینراوه و ناتواوه؟ دوورنیه 'به‌بجان خویش' یا 'زجان خویش' بووبیت"

به‌لام زیاتر وای بو دهچم که بهم شیوه‌یه بووبیت:

"بجان من، تو مرنجان رئیس آکو را"

ب. بتی که در وصفش آورم به استشهداد

دومصرع از غزل 'سعدی' سخنگو را:

"حصار قلعه یاغی به منجنیق مگیر

به بام قصر افکن کمند گیسورا"

چهند ههلهیهک کهوتوته شیعی شیخ رها و شیخی سهعدیهوه. نهوه ساغکراوهیانه:

بتی که در صفنش آورم به استشهداد

دومصرع از غزل 'سعدی' سخنگو را:

"حصار قلعه یاغی به منجنیق مگیر

ز بام قصر بیافکن کمند گیسورا"

### 11. برای امین فیضی (ل. 246)

نا. "ز ارباب دانش امین فیضی را

امتیازیست کز فن ضیارا"

هیچی به سهر هیچهوه نییه! یانی چی؟ نهفاعیله عهرووزییهکشی تهواو نییه. ماموستاش ههر نهوه شیوه ناتهواوهی و اتاکردوتهوه. ناتوانم ساغی بکهمهوه.

ب. "زیاد و کم از نام نامیت نبود

به رسم جمل گر شماری 'رضا' را

ماموستا شوکور گهر چی شیعرهکهی و اتا کردوتهوه بهلام گوئی نهداوته حساب کردنی پیتهکان و اتاکردنهوهکهشی ناتهواوه لهکاتیکدا ووشهی "رضا" به رهسمی جومهل واته حیسابی نهجهدهکاته 1001، ناوی نهمین فهیزیش نهگهر به شیوهی عهههیی بنووسریت واته "امین فیضی"، ههر دهکاته 1001. بویهیه که شاعیر له فهردی کوتاییدا گوتوویهتی ناوی من له ناوی ناوداری تو کهم و زیاد نابیت.

ووشهی 'نبود' دهبی به فهتخی /واو/ بخوینریتتهوه:

"زیاد و کم از نام نامیت نبود

به رسم جمل گر شماری 'رضا' را"

## 12. در مدح بگزاده جاف (ل. 247)

نا. "حق شناسم ندهم کف دامن اوصاف را

آل برمک یافتم بگزاده‌های جاف را"

به کیشه ناتهو او مکه‌یدا دهن انریت شیعره که به ناتهو او ی نووسراو تهوه. نهوه ساغراو مکه‌یه‌تی به مهر جیک و وشه‌ی 'ندهم' به سکونی /دال/ بخوینریتهوه:

"حق شناسم ندهم از کف دامن اوصاف را

آل برمک یافتم بگزاده‌های جاف را"

ب. "گر قیاس جودشان با 'حاتم طائی' کنی

فرق بس باشد زلیخا تا به کوه قاف را"

و وشه‌ی 'زلیخا' به ناشکرا هله‌یه به لام ماموستا شوکور به سریدا تیپه‌ریوه و گوتوویه‌تی:  
زوله‌بخا له کوئی و کنوی قاف له کوئی! له کاتیکدا نهوه و وشه‌یه بیگومان 'از اینجا' و اته 'نیرموه' به:  
"گر قیاس جودشان با 'حاتم طائی' کنی

فرق بس باشد از اینجا تا به کوه قاف را"

## 13. مخمسی دیگر بر شعر حافظ: در مدح صبحی پاشای وزیر (ل. 248)

نا. له عیارهت و رسته‌ی: 'پدر تو سامی پاشا' و 'نظری به سوی من داشت' و 'سخن رقیب بدمست و 'نره‌های ناچیز' دا، /پاء/ ی کوئی 'سامی'، /ت/ ی کوئی 'داشت' و 'مست' و /ز/ ی کوئی 'ناچیز' کیشی شیعره که بیان هندیک قورس کردوه. نهوه له جیاوازی نیوان خویندنهوه‌ی شیعره بر گه‌یی کوردی و شیعره‌ی عرووزی فارسی و عره‌بیهوه سهری هله‌داوه. له شیعره عرووزیه که دا ناتوانی هیچ دهنگ و برگه‌یهک بکه‌ی به ژیر لچهوه و مهجووری ههموویان به روونی حونجه بکه‌یت. به‌یوچوونی من نهوه شیعره‌یکی برگه‌یه نهک عرووزی.

ب. "پدرت همیشه بر من ز کرم دری گشودی!

چه کریم بود الهی مارا همی ستودی"

میسراعی یه کهم بی هله‌یه و نیهامیکی نهرم به لام به هیزی تیدایه، نهوه‌ی گوایه باوکی همیشه دهرگایه‌کی بو نهوه کردوتهوه! له میسراعی دووه‌مه‌دا هله‌ی زهق هیه و کیشه‌که‌ی تهواو پی تیک چووه. من بهم شیوه‌یهم ساغ کردوتهوه:

"پدرت همیشه بر من ز کرم دری گشودی!

چه کریم بد الهی، که مرا همی ستودی" (و وشه‌ی 'بدا' به ضمی /ب/ ههمان واتای 'بود' ی هیه)



پ. "زمیان ما تفاوت ز مهر تا به ماهی"

هملّهی کیشی همیه، دوور نییه له جیاتی پیتی /ز/ نهگس ووشهی 'همه' یا 'شده' و 'یده' (به ضم /ب/) دابنّین به شیوهیهک جی بهجی بیّت:

"زمیان ما تفاوت، همه مهر تا به ماهی"

یا:

"زمیان ما تفاوت شده مهر تا به ماهی"

یا:

"زمیان ما تفاوت بده مهر تا به ماهی" ('بده' به ضم /ب/)

ت. "پی نرهای ناجیز"

دهبی "پی نرهای ناجیز" بیّت.

#### 14. در وقتی که والی موصل برای تفتیش به کرکوک می آید (ل. 250)

نا. له عینوانی شیعرهکهدا، که ماموستا شوکور بوی داناوه، لام وایه 'می آمد' باشتر بیّت له 'می آید'.

پ. "ره نورد یاراپارا پا نهادم در رکاب"

ماموستا ووشهی 'پاراپارا' ی به ناوی گوندیک داناوه، که لام وایه هملّیهکی گهورهیه و ووشهکه له ئهسلدا 'بادیا' یه، که له زمانی فارسیدا سیفته به ئهسپ و به واتای توندرو' ه. که وابوو:

"ره نورد بادیارا پا نهادم در رکاب".

پ. "خیمها دیدم" و "خیمها همچون" دهبی "خیمه‌ها دیدم" و "خیمه‌ها همچون" بن.

ت. "جستخیز" دهبی 'جست و خیز' بیّت به واتای جوولّه و هملّبهز دابهز.

ج. "تاشدم یک یاردگی..."

دهبی "تاشدم یک یاردگی" بیّت یا "یکبارگی" به واتای به یهکجاری.

چ. "پایهدار" نییه و "یادار" ه.

#### 15. مسیح (ل. 254)

نا. "دلم ز آتش این غصه بسیکه بود کباب"

ووشه‌ی 'بسی که' کیشه‌که‌ی له‌نگ کردوه و پیویسته به شیوازی 'بس که' بخوینریته‌وه.

"دلم از آتش این غصه بسکه بود کیاب"

ب. "چو غنچه لب بر تبسم بر گشود داد جواب"

ئهم له‌ته شیعره، ده‌بی دوا‌ی سی گۆر انکاری، به‌م شیوه‌یه بخوینریته‌وه.

"چو غنچه لب به تبسم گشود و داد جواب"

## 16. در مدح احمد ناظم بگ متصرف بغداد (ل. 255)

ئا. "ایها الناس! چو من رخت به میخانه بکشید"

که به هۆی کیشه‌وه ده‌بی ئاوا بیت:

"ایها الناس! چو من رخت به میخانه کشید"

ب. "چه غم ار در نظر اهل ریا زشت آید"

ئهمیش ده‌بی به‌م شیوه‌یه بیت:

"چه غم ار در نظر اهل ریا زشت آید"

پ. "زوبین" ده‌بی "زوبین" بیت به واتای تیر، گهرچی دوور نییه ئهم شیوه‌یه‌شی له هه‌ندیک ده‌قی کۆندا بینرا بیت.

ت. "پایه‌ات بسکه بلند است ز وصف خجلم"

به هۆی کیش و واتاوه ده‌بی ئاوا بیت:

"پایه‌ات بسکه بلند است، ز وصف خجلم"

## 17. در ستایش 'امین اربیلی' - رئیس محکمه جزای کرکوک (ل. 259)

ئا. "کانرا به فلک مسکن وینرا به زمین است"

شیعره‌که نه‌گهر دوا‌ی "مسکن" وه‌ستانیک هه‌بیت، کیشی ته‌واوه:

"کانرا به فلک مسکن، وینرا به زمین است"

به‌لام نه‌گهر به‌م شیوه‌یه بنووسریت، نیگهرانیی هه‌له‌کردنی کاتی خویندنه‌وه‌ی له‌سه‌ر، نامینیت:

"کانرا به فلک مسکن و وینرا به زمین است"

ب. "بازار در این کار درآمد که ملائک..."

شاعر که تهاو دهستی لئدراره و واتای گوراوه. "بازار" لئردها شتئیکی بی واتایه. بیگومان له ئهسلدا ئاوا بووه:

"باز از در این کار درآمد که: ملائک..."

واته دیسانهکه لهم ریگایهوه بووی چوو که: فریشتهگهل....

پ. "ماهیت آن تعبیه..." دهبی ئاوا بخوئئرئتهوه: "ماهیت آن، تعبیه..."

ت. "از سایه علم لدنی و دین مبین است"

دهبی ئاوا بنووسرئیت و بخوئئرئتهوه:

"از سایه علم لدن و دین مبین است"

ج. "از رای زرین تو و از فکر متین است"

واتای شاعر که به وشهی 'زرین' تئیک دهچئیت. 'زرین' سیفمت نییه بو بوچوونی کهسئیک و کئئشی شاعر کههشی پی دهشوئیت. وشهکه له ئهسلدا 'زرین' بوو به واتای قورس وقایم و لهگهل 'متین' دا که وهک سیفمت بو 'فیکر' هاتووه چهشنئیک جیناس دروست دهکات. که و ابوو:

"از رای زرین تو و از فکر متین است"

## 18. برای 'امین فیضی' (261)

ئا. "مشربت خوش و لهجه شیرین است"

دهنت درج گهر آگین است"

کئئش، له لهتهشعری یهکهمدا تئیک چوووه و به لابردنی 'خوش' و هئینانی 'خوب' چارمهسر دهکرئیت:

"مشربت خوب و لهجه، شیرین است"

دیاره نهگهر وشهی 'خوش' وهک 'خوش' ی کوردی بخوئئرئتهوه کئئشی شاعر که تهاو دهبئیت به لام تهنیا له بهر راستکر دنهوهی کئئش نابئ و وشهی کوردی تئیکه لاوی شاعر که بکرئیت. ئهوه کاری شاعیرئکی بهتوانا وهک شئخ رها نییه.

له میسراعی دووه میهدا وشهی "گوهر آگین" کورت کراوه تهوه و وهک "گهر آگین" نووسراوه، که زیانی له واتاکه نهداوه به لام کئئشی پی تئیکچوووه. که و ابوو:

"مشربت خوب و لهجه شیرین است"

دهنت درج گوهر آگین است"

ب. "نغز دوشیزه نیگارین است"

کیش هاندیک تیکچووه و ناوا راست دهکریتهوه:

"نغز دوشیزه نیگارین است"

له راستیشدا ووشه فارسییهکه 'نگار' و 'نگارین' ه و 'نیگار' یا 'نیگارین' شیوازی کوردی ووشهکانه. شیخ رهزا فارسیشی وهک کوردی زانیوه و لهگهل یهکی تیکهلاو نهکردوون. نهوه ههلهی نوسخهههگرا نی شیعرهکانی شیخه نهک خوی.

پ. "گر به تضمین بیارم چه عجب"

دهبی ناوا بیووبیت:

"گر به تضمین بیارم چه عجب"

یا:

"گر به تضمین آورم چه عجب"

من شیوازی دووههم پی تهواتره و چهشنه گرفتیکیش که له باری کیشهوه بو ووشهی 'تضمین' دیته پیشهوه، پی چارهسهر دهبیت.

ت. "به معانی گران، نظم سبک"

شیعرهکه له بیجمی نیستاشیدا گیره وکیشهی نییه بهلام لام وایه نهگهر / واو/ یکی عهتف له نیوان 'گران' و 'نظم' دا ههبیت تهواتر دهبیت.

ههروهها، گومانم بو نهوهش دهچیت له جیاتی 'نظم' ووشهی 'وزن' بووبیت.

حهسهن زیرهک لهگورانییهکدا دهلی:

"قیمهت گران، وزن سووکه".

## 19. عشق حضرت حسین (ل. 263)

ئا. "گر هواخواهی حسینی، ترک سر کن چون حسین"

شیوازیکی کوردی به نووسینهوهی شیعرهکه دراوه و له جیاتی 'هواخواه حسین' نووسراوه 'هواخواهی حسین' که دهبی راست بکریتهوه بهم شیوهیه:

"گر هواخواه حسینی، ترک سر کن چون حسین"

ب. "از قبیل نام سبحان بردن و گوه خوردن است"

همان باسی سهره وه بۆ ئیر هس بهکاره. ووشهکه ههندیک کوردینراوه و دهبی سهرلهنوئ  
بفار سینر یتهوه!

"از قبیل نام سبحان بردن و گه خوردن است"

## 20. در ستایش پیر گیلانی (ل. 266)

"هر گربه که پرورده خوان کرم است"

کیشی ناتهواوه' ناوا ساغ دهکریتهوه:

"هر گربه که پرورده خوان کرم او است"

صیدش همه ببر است و شکارش همه شیر است"

ماموستا شوکور له و اتاکردنهوهی شیعرهکەش دا هەر 'کهرهه' ی به واتای گشتی وەرگرتوو ه نهک  
کهرهه تاکهکەس.

## 21. در هجو 'حافظ افندی' (ل. 268)

ئا. "بدست این دو لعین کشته شوم چه عجب"

کیشی ناتهواوی شیعرهکه بهه شیوهیه چار هسەر دهکریت:

"بدست این دو لعین کشته گر شوم چه عجب"

ب. "جواب صواب دین یهود است و مذهب زردشت"

ووشهه' جواب ی سهرتهای میسراعهکه زیادیه:

"نعوذ بالله اگر این بود مسلمانی"

صواب، دین یهود است و مذهب زردشت"

## 22. در وقت صلح بین طالبانی و سادات سلیمانی فرموده (ل. 269)

ئا. "امروز که آرامگه این حفید است"

له پهراویزی شیعرهکهدا ماموستا شوکور به 'این سه حفید' ی نووسیوه که له باری رووداوه  
میژووویهکهشهوه راسته و تهواوکهری کیشهکەشه. ئەگەر واییت، دهبی بییت به:

"امروز که آرامگه این سه حفید است"

پ. "عید غرض صحبت آن قدوه سادات"

شیرعه که لهنگه و ناوا ساغ دهکریتهوه:

"از عید غرض، صحبت آن قدوه سادات"

پ. "صد شکر که مقدم آن یار عزیزان"

هرسال دوعید آمد امسال سه عیداست"

لهنگی کیش، له لهتکه شیرعی یهکهمدا بهم شیوهیه چار مسهر دهبیت:

"صد شکر که از مقدم آن یار عزیزان"

له میسراعی دووهمیش دا نهگهر فاریزه (ویرگول) یا /واو/ یکی عهتف دابنننن تهواتر دهبیت:

هرسال دوعید آمد، امسال سه عیداست"

یا:

هرسال دوعید آمد و امسال سه عیداست"

### 23. سیاسنامه ناظم بگ متصرف بغداد بمناسبت فرستادن عبا (ل. 270)

نا. "ما بندمرا به چیز دیگر احتیاج نیست"

بههوی تیکچوونی کیشهوه دهبی ناوا بخوینریتهوه:

"ما بندمرا به چیز دگر احتیاج نیست"

پ. "یارب به حق آل علی عبایش نگاهدار!"

جگه له کیش، واتای شیرعهکش تهواو تیکچووه. شاعیر دوعای مانهوه بو عباکه دهکات نهک ناظم بهگ! ووشهی 'علی' به ناشکرا زیادیه و دهبی لاببریت:

"یارب به حق آل عبایش نگاهدار"

واته: خواجه بهحقیقی پینج کهسهکهی 'نالی عبا' ناظم بهگ بیاریزی.

### 24. در سیاس فرستادن 'تماکو' (ل. 272)

نا. "ای صورت بسان خلیفه ثالث"

ای نیکو سیرت و حمیده صفات"

له همر دوو لهته شیعره کهدا بو ئهو بهحره عمر ووزییه ههست به ناتهوایی کیش دهکرتیت. وای دهبینم  
ئهگهر به شیوهی خوار هوه بنووسر ئهوه، بی کیشه بیت:

"ای به صورت خلیفه ثالث"

وی نکو سیرت و حمیده صفات!"

ب. "باد یکایک فدای عهد و وفات"

ههلهیه و دهبی ئاوا بیت:

"باد یک یک فدای عهد و وفات"

پ. "این قدر من دعایت میگویم"

چارهسهری ئهمیش هاسانه:

"این قدر من دعایت میگویم" (قدر به فمتحی / قاف / و / دال /)

25. در تفسیر معنی بیت مشهور [حافظ]: "بلبلی برگ گلی خوشرنگ در منقار داشت" گفته است (ل. 273)

ئا. "کردهبودی ز امتحان با شاعران گفت و شگفت"

دهبی ئاوا بیت:

"کردهبودی ز امتحان با شاعران گفت و شگفت"

ب. "هینج کسی بر وفق طبع من در معنی نسفت"

به هوی کیشی شیعره کهوه دهبی بهم شیوهیه بیت:

"هینج کس بر وفق طبع من در معنی نسفت"

پ. "بس تضرع کردهاند در باب آل احمدی"

شیعره که سهرجهم له زمان 'کهسی یهکهم' ی ریزمانی واته 'من' هوه گوتر اووه و دواتریش کرداری  
'گردیدم' و 'ببینم' هاتوون. کهوابوو له جیاتی 'کردهاند' که ههندی کیش شیعره کهی لهنگ کردووه، دهبی  
'کردهام' بیت:

"بس تضرع کردهام در باب آل احمدی"

ت. "زان همه مردان بیامد صفوت خار ووی کیش"

گهرچی ماموستا 'خاروی کیش' ی به دروودالی گردو کوکرا و اتا کردوتهوه، به لام دلنیام شتی و اله زمانی فارسیدا نییه و وشهکه به هله نووسراوتهوه. بهبوچوونی من "جارو کشی" بووه:

"زان همه مردان بیامد صفوت جارو و کشی"

ج. "این نمی باشد خدا نخواستہ از زین و شین"

دیاره وشه 'نخواستہ' هلهیه و کاتی ساغ دهبیتهوه که وهک ناخواستہ بنووسریت. به لام نهمزانی و اتای زین و شین چیه. بهحومی سهر وای 'حوسهین' و 'حونهین' یش که دواتر هاتوون، 'شین' هکمش دهبی وهک سهین بخوینریتهوه و بهم پییه، زین یش به زمین.

چ. "این نمی باشد خدا داند پی اسرار بین"

به همان شیوه، و اتای رستهکه لیرهدا پروون نییه. وشه بین دهبی به بهین بخوینریتهوه و اته ئهسراری نیوان....

ح. "واندر آن برگ و نوا خوش نالهای زار داشت"

دهبی نالهای بیت:

"واندر آن برگ و نوا، خوش نالهای زار داشت"

خ. "بس به والله پیمبر شافعش روز جزا"

واویکی عمتف داکهوتوه"

"بس به والله و پیمبر شافعش روز جزا"

26. در وقت شطرنج بازی (ل. 277)

ا. "مفتش با من از تو باخت شطرنج"

دهبی از نو بیت به و اتای سهرله نوی:

"مفتش با من از نو باخت شطرنج"

ب. "عراق و پارس و تبریز، سپاهان"

عمتف و ئیزافهکانی به هله نووسراون. دهبی بهم شیوهیه بنووسریتهوه، که کیشی شیعرهکه راست بیت:

"عراق و پارس، تبریز و سپاهان"

پ. "بخارا و خطا و بلخ با گنج"



له فارسی ئه‌مڕۆدا ناوی وولاتی 'خه‌تا' به /ت/ ی مه‌نقووت دهنوسن بۆ ئه‌وه‌ی له‌گه‌ڵ 'خطا' ی عه‌ربی به‌ واتای هه‌له، جیاوازی هه‌بیت. 'گه‌نج' یش به‌ رای من شاری 'گه‌نجه' یه که ئیستا کهوتوته کۆماری ئازهر بایجانه‌وه:

"بخارا و ختا و بلخ، با گنج"

## 27. تخمیس غزل 'مسیح' (ل. 278)

ئا. "هرچند که گفتیم تویی یوسف کنعان"

دهبی 'تویی' بئیت:

"هرچند که گفتیم تویی یوسف کنعان"

ب. "پیوسته من عابر و زاهد، شه و درویش"

له‌بهر ئه‌وه‌ی ئه‌م غه‌زله تایبه‌ته، هه‌موو بابه‌ته‌کانی پینج پینج هیناو، دهبی 'من' جیا بئیت له 'عابر' که له‌گه‌ڵ سیانه‌که‌ی تر دا ببن به پینج. که‌وابوو، 'عابر' سیف‌ت نییه بۆ 'من' و هه‌ر دوکیان دوو‌که‌سی جیاوازن.

هه‌روه‌ها، ووشه‌یه‌ک که له‌گه‌ڵ زاهد دا هاتیبیت، دهبی 'عابد' بئیت نه‌ک 'عابر' و له ئه‌نجامدا شیعره‌که به‌م شیوه‌یه ساغ ده‌کریته‌وه:

"پیوسته من و عابد و زاهد، شه و درویش"

## 28. در مدح حضرت غوث (ل. 281)

"پاسبانند به‌گرد حرمت شیخ"

هه‌م وانا و هه‌م کئیشه‌که‌ی ناته‌واون، ووشه‌یه‌کی لی داکه‌وتوه. ئه‌وه‌ش ساغ‌کر او‌ه‌که‌ی:

"پاسبانند به‌گرد حرم حرمت شیخ"

## 29. آل علی (ل. 283)

ئا. "پیراهن شمع خدا یعنی حسین مجتبی"

واتای شیعره‌که ناته‌واوه. به شیوه‌یه‌ک ته‌واو ده‌کریت که له‌جیاتی پیراهن به واتای 'کراس'، 'پیرامن' (پیرامون) دا‌بنین به واتای ده‌ور به‌ر:

"پیرامن شمع خدا یعنی حسین مجتبی"

ب. "کوتاه کن این کار را، بدعت مگو این کار را"

ناشکرایه 'این کار' ی یهکهم دهبی 'انکار' بیت:

"کوتاه کن انکار را، بدعت مگو این کار را"

پ. "من چون ننالم این زمان، مرد و ضعیف و ناتوان"

ناشکرایه ووشه‌ی 'مرد' به واتای پیوا لیله‌دا هه‌له‌بیت. ئه‌و سیفه‌ته‌ی و له‌گه‌ل 'ضعیف' بیت‌ه‌و لیله‌دا، 'ز مرد' ه و گه‌لیک جار 'ز مرد و زه‌عیف' له‌شیردا پیکه‌ه هاتون.

"من چون ننالم این زمان؟ زرد و ضعیف و ناتوان"

ت. "از این سعد بی وفاء، شامی و شمر پرچفا"

ئه‌گه‌ر نیاز له 'شامی'، خه‌لکی 'شام' نه‌بیت وناوی تاکه‌کس بووبیت، دیاره هه‌له‌ی تیکه‌وتووه. به‌لام ده‌کریت به واتای یه‌کهم وهر بگیریت. من هیچی دیکهم به مینشکدا نایه‌ت بیکه‌مه جیگری.

ج. "وز کاظمین سیل خون تا طاق کسری می‌رود"

له‌نگی له شیره‌کدا هه‌ست پی ده‌کریت. واهه‌یه به‌م شیوه‌یه راست بکریته‌وه:

"وز کاظمین هم سیل خون، تا طاق کسری می‌رود"

چ. "وز طاق کسری"

دهبی "از طاق کسری" بیت له‌بهر ئه‌وه‌ی سه‌ره‌تای بابهنیکه و ناتوانیت و ده‌ست پی بکات.

ح. "وز بیستون آید بیرون..."

به هوی له‌نگی کیشه‌وه، دهبی ئاوی ساغ بکه‌ینه‌وه:

"وز بیستون آید برون..."

خ. "تا جیب عقبا می‌رود"

گه‌رچی ماموستا شوکور به 'جیب' ی وهر گرتووه و به 'داوین' یشی وانا کردوته‌وه، به‌لام ووشه‌که بو من جیی گومانه و ناشزانم ئه‌سه‌له‌که‌ی چی بووه؟

30. در هجو 'حاجی مصطفی' (ل. 285)

ئا. "گل اگر یکدم به کام بلبلی شیدا شود"

هه‌له‌یه‌کی بچووکی تیدایه و ئاوا ساغ ده‌کریته‌وه:

"گل اگر یکدم به کام بلبلی شیدا شود"

پ. "مالک رضوان" به ناشکرا هلهیه. 'مالک' گوايه دهرگوانی دوزه خ و 'رضوان' یش دهرگوانی بههشته. کهو ابو: 'مالک و رضوان'

پ. "پیرمرد حاجی است"

به هوی کیشهوه، دهبی /دال/ ی پیرمرد به کسر بخوینریتهوه یا /واو/ یکی عهتف له نیوان ووشهی پیرمرد و ووشهی حاجی دابنریت: "پیرمرد و حاجی است. دیاره شیوازی دووههم بهری و جیره."

ت. "ورنه فردا فتنها زان ریش تو برپا شود"

ووشهی 'فتنها' له باری ئیملاویه ناتهواوه و دهبی ئاوا بنوسریت:

"ورنه فردا 'فتنها' زان ریش تو برپا شود"

ج. "جاروب استنجا"

پیتی /ب/ شيعرهکهی قورس کردوه، من له باری کیشهوه ههندیک به سووکنر و باشتری دهزائم نهگهر به "جاروی استنجا" بنوسریت.

چ. "هاجی همچون رضا و حاجی همچون شما"

ئهم میسراعه، گهرچی به شیوهی ئیستاش ههر جیگهی پهسنده، بهلام نهگهر بهم شیویه بنوسریت واهیه باشتر بیت:

"هاجی ای همچون رضا و حاجی ای همچون شما" واته ههجوگویهکی وهک رهزا و حاجیهکی وهک تو...

### 31. خادم سجاده (ل. 288)

ئا. "با یک کفلی گرد قناعت نتوان کرد"

کاتی ووشهی 'یک' ههیه پیویست به پیتی /ی/ له کوتایی 'کفل' ناکات:

"با یک کفل گرد قناعت نتوان کرد"

دیاره واتای رسته و میسراعهکه تهواوتر دهبوو نهگهر له جیاتی 'با' ی سهرمتا، 'به' بوایت، بهلام کنیش لئ ناگهر بیت.

پ. "چندین نفره چابگ و بگزاده بیارید"

ئهم شیوه نووسینه، تهواوتره:

"چندین نفری چابگ و بگزاده بیارید"

32. در ستایش 'ناظم بگ' و شکرانه ساعتی که برایش فرستاده (ل. 290)

نا. "گردون که پشیزی به هنرمند فزون دید"

ساغر او هکمی نوه دهبیت:

"گردون که پشیزی به هنرمند فزون دید"

"پهشیز" له فارسیدا بهواتای بریکی گهلیک کهمی پاره، وهک فلسیک دیت.

ب. "تنها نه همین شعر خوش و گفت شیرین"

کیش ناتهو او ه و نوهش شیوهی راستی شیعهکه:

"تنها نه همین شعر خوش و گفته شیرین"

پ. "المنة لله که مرا فضل دیگر داد"

کیش ناتهو او ه. نوه ریگای تهواو کردنی ناتهو اوییهکهیه:

"المنة لله که مرا فضل دگر داد"

سهرنج:

نهم شیعه گهلیک ناتهو او ه، نوهش بهو راستیهدا دهردهکهویت که ماموستا شوکور له پراویز و دواي و اتاگردنوهی نهم بهشه، زیاد له یهک لایهه بابتهی لهسر هندیک فردی دیکه نویسیوه که دریژهی هر نهم شیعه رن به لام دیاره دهبی له چایدا داکهوتیتن. هندیک له شیعهکان له پراویز دا هاتوون و ههله لهوانیش کهوتوه نهمانهن:

ت. "مردانگی حیدر و انصاف عمر داد"

دیاره 'دا' ی یهکهم زیادیه:

"مردانگی حیدر و انصاف عمر داد"

ج. "دیریوزه انوار تواست مهر جهانگیر"

از رای منیرت که خجالت، به قمر داد"

نوه شیوازی راستی شیعهکهیه:

"دیریوزه انوار تواست مهر جهانگیر"

از رای منیرت، که خجالت به قمر داد"

"دهریوزه" که لهکور دیدا شیوازی "دهریوزه" دهگریته خو، بهواتای سوال کردنه.

چ. "کاین هرزهدرای به 'رضا' سخت ضرر داد"

ئوه ساغکراوه کهیهتی:

"کاین هرزهدرای به 'رضا' سخت ضرر داد"

"هرزهدرای" بهواتای قسهی بی و اتا کردنه.

ح. "یارب زهدرت باد به در هرچه گذر داد"

پراستییه کهی نهمزانی 'هرچه گذر داد' چیه و مانای چیه؟ ماموستا شوکور گوتوویهتی "هرچی ری خراپه دهگهل کردنت دا، له دهرکعت دهرودهر وئ". که روون نییه و دلنیام ئه شته وانییه و به فارسی واتای وای لی وهر ناگیریت.

### 33. در شکایت از زمانه، استخراج از مجله نمکدان خانه [؟] پنجم، سال 1313 (ل. 293)

ئا. شیعره که بهم مهتلهعه دهست پیدهکات:

"از دست تطاول زمانه

کس نیست نخورده تازیانه..."

به بۆچوونی من زور و اههیه ئهوه شیعری شیخ رهزا نه بییت. دهلیی له سهرچاوه فارسییهکاندا به ناوی شاعیریکی ناسراوی ئیرانییهوه بینومه به لام له بیرم نییه کییه. ئه گهر بۆچوونم راست بییت، ده بی هی شاعیرانی دوا میشر و تهی ئیران بییت: ئیره ج میرزا؟ به هار؟ لاهوتی؟.....

کیشهی سهرچاوهش مهسهلهیهکی دیکهیه. گو قاری 'نهمه کدان' یا 'نمکدان خانه' کامهیه؟ کهی دهرچووه؟ له کوئ دهرچووه؟ گهلئ ئهوه شیعره هی که سیکه دیکه نه بووه و له بهر دهقی ئهوه گو قاره نه نووسراوه تهوه؟

وه لام بۆ پر سیاره کان نییه، به لام هیوادارم خهلکانی شارهزا هه یان بییت و منیش بی ههوال نه هیلنهوه.

ب. دوایین فهردی پارچه شیعره که ئهمهیه:

"نه خیمه گزار مت نه خرگاه

پوستت بکنم چو پوست روباه" ('بکنم' به فتهی کاف و نوون)

لهتی دووههم چه شنیک لهنگی تیدایه و به بۆچوونی من له نهسلدا یهک له دوو شیوازهی بووه:

"جلدت بکنم چو جلد روباه" ('جلد' به کهسری جیم بهواتای بهرگ و پیست و 'بکنم' به فتهی کاف و نوون).

یا:

"جلدت بکنم مثال روباه"

من یه که میانم پی گونجاوتره.

34. تشکرنامه‌ای به جناب مرحوم مصطفی ذهنی پاشا بابان، بمناسبت طاقم شطرنجی که برایش فرستاده (ل. 207)

ئا. "نامه کز یار مهربان باشد"

مایه عیش جاویدان باشد"

یه کهم، لام وایه فهدی یه کهمی نهم پارچه شاعره، که له سهره وه دهبیریت هی شاعیریکی کلاسیکی فارسی وهک سه عدی یا حافظ بیت.

دوو ههم، به هوی مهسه لهی کیشی شاعره که وه، ووشهی 'جاویدان' هه لهیه و 'جاودان' راسته:

"نامه کز یار مهربان باشد"

مایه عیش جاودان باشد"

ب. "مر سرا پرده لامکان باشد"

دهبی ناوا بخوینریته وه:

"مر سرا پرده، لامکان باشد"

ب. "چه تفاوت میان ناز کند"

طبع، چون سرکش و روان باشد"

دلنیام 'میان ناز' نابی بوو بیت له بهر نه وهی هیچ واتایه کی نییه، به لام چ ده بیت؟ به بوچوونی من یه که میان 'میان' نییه و 'بیان' ه له بهر نه وهی له دریزه دا ناوی تبعی ره وانیش دینیت، به لام 'بیان ناز' چیه؟ ناز انم. نه وه ساغکرا وهی نیوه چلی فهد کهیه:

"چه تفاوت بیان ناز کند"

طبع، چون سرکش و روان باشد"

تو بلی "بیان راز" به واتای دهر برینی نهینی نه بیت؟

پ. "گر زبردست پهلوان باشد"

نه گهر /ت/ ی دهست، به سکون بخوینریته وه، ته واه. به لام گونجاوه بهم شیوه یهش بوو بیت:

"گر زبردست و پهلوان باشد"

ت. "من نگویم چو شاعران دیگر"

کیشی شیعره که ناتواوه. نهوش تهواو مکهی:

"من نگویم چو شاعران دیگر"

ج. "که چنین باد چنان باشد"

پنویسته 'یا' بهکی لی زیاد بکریت:

"که چنین باد یا چنان باشد"

چ. "که آنچه خواهد دلت همان باشد"

هلهیه و دهبی ئاوا بیت تا کیشهکهی راست دهر بیت:

"کانه خواهد دلت همان باشد"

35. تخمیس غزل حافظ (ل. 301)

نا. "تعدای که بامن اقربا کرد"

ندیدم شمر با آل عبا کرد"

کیشهیهکی کهمی کیشی ههیه و نهوه راستهکهیهتی:

"تعدائی که بامن اقربا کرد"

ندیدم شمر با آل عبا کرد"

یا:

"تعدایی که بامن اقربا کرد"

ندیدم شمر با آل عبا کرد"

ب. "هزاران را هزاران داخ حرمان" (ه/ی یهکهم به ضم و دووههم به فتهحه به لام له فارسی نهمرودا فتهحهکه بووه به کسر.)

'داخ' له فارسیدا نییه و دهبی 'داغ' بیت:

"هزاران را هزاران داغ حرمان"

36. در تاریخ تعمیر جامع حاجی آغا میگوید (ل. 303)

نأ. "اگر خواهی سعادت، سعیها کن در نیکوکاری"

هملیهکی بچووک رووی داوه. نهوه ساغکر او مکهپهتی:

"اگر خواهی سعادت، سعیها کن در نیکوکاری"

ب. "که در پاداش نیکی بندگان را وعدهها فرمود"

ووشهی 'و عدهها' دهبی 'و عدهها' بیت:

"که در پاداش نیکی بندگان را وعدهها فرمود"

پ. جواهر پاش شد طبع رضا و گفت تاریخش:

"مزین معبدی را مصطفی آغا بنا فرمود"

من سالی دروست کرانی مزگهوتکه کم به حیسابی نهجهد دهرهینا و بوو به 1148. دیاره ووشهی 'آغا' م به 'آقا' خویندوتتهوه لهبهر دوو هو: یهکهم، نهگهر به آغا بخوینریتتهوه 900 سال زیاد دهکات و نهوهش گونجاو نییه و سالی 2048 هیشتا نههاتتوه! دووههم، 'آغا' له فارسیدا به واتای مروقی نیرهموکه و نهوهی به واتای 'ریزدار' و 'جهناب' ی دیت دهبی به قاف بنووسریت واته 'آقا' - گهرچی له قسهکردندا و هک ناغا حونجه دهکریت.

### 37. در ستایش مرحوم احمدیاشا بن سلیمان یاشا طاب نراه (ل. 304)

نأ. "بر حقه سیمینش یکی حقه زر بر بر"

له جیاتی 'زبر' دهبی 'زر' بیت، لهبهر نهوی شاعیر له نیوان 'سیم' و 'زر' دا جیناسی دروست کردوه:

"بر حقه سیمینش یکی حقه زر بر"

یا:

"بر حقه سیمینش یکی حقه زر بر" (نون/ ی "سیمینش" دهبی به سکوون بخوینریتتهوه) من لام وایه 'حقه' ی دووههمیش هملیه تیکهوتبیت و 'حلقه' بیت. هینانی دووجاری ووشهی 'حقه' له میسر اعیکدا، له شاعیر یکی و هک شیخ رهزا و توانای شاعیر بیهکهی بهدوره:

"بر حقه سیمینش یکی حلقه زر بر"

یا:

"بر حقه سیمینش یکی حلقه زر بر"

ب. "آبم زدهان ریزد و جانم به لب آمد"

زهمانی کردار هکان یهک نییه. یهکیان رابردوو و نهوینر داهاتتوه. لام وایه بهم شیوهیه تهواوه:

"آبم زدهان ریخته، جانم به لب آمد"

پ. "دوشنبه بدم معتکف کنج عبادت"

دیاره هملیه و دهبی 'دوشنبه' بیت به واتای دوینی نهک به واتای روژی دووشهممه:

"دوشنبه بدم معتکف کنج عبادت"

ت. "افتاد نگاهم چو بدان ساق نیگارین"

دهبی ناوا بنووسریت:

"افتاد نگاهم چو بدان ساق نیگارین"



ج. "هوش دار 'رضا' هرزه مگو، زانکه بد آید"

ئوه ساغراوه كه ميه تي:

"هشدار 'رضا' هرزه مگو، زانکه بد آید" ("هشدار" به ضم /هاء/)

به بۆچوونی من ئهم پارچه شيعره ی شیخ رهزا له ژیر کارتیکه ری شيعریکی 'فائانی شیرازی' دا بووه که وهک له سه رهتای ووتاره کهدا دهست نیشانم کرد، ئه ویش کارتیکه ری 'سوزنی سه مه رفندی' و ئه ویش ته ئسیری 'ئه میر موعیززی' له سه ره بووه، که هه رسیکیان شاعیری فارس زمانن (پروانه سه رهتا).

سه بارهت بهم پارچه شيعره من بۆچوو نیکی دیکه شم ههیه: فهردی شه شه م واته:

"دوشینه بدم معتکف کنج عبادت

آهوکفلی آمد و زد حلقه به در بر..."

وهک سه رهتای حیکایه تیکی نو ئ ده چیت. تو بلنی دوو پارچه شيعر تیکه لاوی بهک نه کر ابیتن؟ یاخود شوینی فهرد و میسراعه کان نه گۆر ابیتن؟ ئه وه ته نیا بۆچوو نیکه به لام ووردبوونه وه ی ده ویت.

### 38. احمد مختار (ل. 308)

ئا. "به شاهراه حقیقت شکسته گیسیت بکار"

شيعره که هه له نییه به لام رینووسه که ی هه له یه. ده بوايه ئاوا بنووسرایهت:

"به شاهراه حقیقت شکستگی است بکار"

واته /ه/ ی کۆتایی ووشه ی شکسته کاتی له صیغه ی چاوه گدا بوو به /گ/، ئیتر ناکریت /ه/ شی له گه لدا بنووسریت. ئه وه هه مان /ه/ یه که یه کراوته /گ/.

پ. "نه آخر فلک است این فلک که روز 'احد'" (به ضم /همزه/ و /ح/)

کیشی شيعره که ناتهو اووه و ئاوا جی به جی ده کریت. پروانه به شی /پ/ له خواره و ته ریش:

"نه آخر آن فلک است این فلک که روز 'احد'"

پ. "نه آخر آن فلک است روز 'صفین'"

که ناتهو اووی تیدایه و ئاوا ساغ ده کر تته وه:

"نه آخر آن فلک است این فلک که روز 'صفین'"

### 39. بریفکان (ل. 309)

ثا. "افتاد بر دیار بریفکان مرا عبور"

گهر چی به هله‌هی نازانم به‌لام راستتر دهبوو نه‌گهر له‌جیاتی 'در'، 'بر' بنووسرایه‌ت:

"افتاد بر دیار بریفکان مرا عبور"

ب. "حیران شدم ز نشئه آن کوه پرشکوه"

دهبی ئاوا بوو بی‌ت:

"حیران شدم ز نشئه آن کوه پرشکوه"

پ. "کین را ز بر تو لحظه دیگر کند ظهور"

ده‌بوایه بهم شیوه‌یه بنووسرایه‌ت:

"کاین را ز بر تو لحظه دیگر کند ظهور"

یا به‌بی همزه و وهک:

"کاین را ز بر تو لحظه دیگر کند ظهور"

ت. "بخ بخ تبارک الله زین جنت و قصور"

دهبی هه‌ندی‌ک دستکاری کرابی‌ت دهنای کیش وای تیک نه‌ده‌چوو:

"بخ بخ تبارک الله از این جنت و قصور"

ج. "پیموده ساقی از لبش باده طهور"

شیر هکه له‌نگه. ئاوا ساغ ده‌کر یته‌وه:

"پیموده ساقی از لب او باده طهور"

چ. "رضا ببخش که فرموده‌ای انا‌الغفور"

کیشی شیر هکه ته‌واو شیواوه. من بهم شیوه‌یه ساغم کردو ته‌وه:

"بخشا 'رضا' که تو فرموده‌ای انا‌الغفور"

40. در مدح محمدبگ جاف (ل. 311)

ثا. "گفتم آری چو مرا دید جگر خسته‌ای،

عسلم کرد روان، میر مسیحا انفا‌س"

کیشهی کیش ناشکرایه. نهوش چارهسهر:

"گفتم آری چو مرا خسته جگر دید،

عسلم کرد روان، میر مسیحا انفاس"

نهوه ناماژهیه به ناردنی ههنگوینی دیاریی بو شیخ و ئیهامیکیشی تئدایه به مهسهلهی عیلاجی برین به ههنگوین، که ئیستا له ئوروپاش باسی لئندهکریت.

ب. "بجها" دهبی وهک 'بجیهها' بنووسریت!

پ. "چاره و درد افلاس" / او/ هکهی زیادیه: "چاره درد افلاس"

ت. "شکر نعمت کمنت بنده و احسان توام"

دهبی ئاوا بنووسریت:

"شکر نعمت کمنت، بنده احسان توام"

ج. من به غیر تو کسی را نشناسم مخدوم"

دهبی دوایین ووشه بهم شیوهیه بنووسریت: 'مخدوم'!

چ. "به کسان دیگرم می نتوان کرد قیاس"

کیشی شیعرهکه پیمان دهلیت ههلهیهک کهوتوته شوینیک. نهوه راستهکهیتهی:

"به کسان دیگرم می نتوان کرد قیاس"

ح. "نیست از صحبت او فائده جز وسواس"

ئاوا کیشی شیعرهکه بی عهیب دهبیت:

"نیست از صحبت او فائده ای جز وسواس"

خ. "خر اگر کسوت پشمینه بیوشت پشم است"

نهوش شیوازی بی ههلهیه شیعرهکه:

"خر اگر کسوت پشمینه بیوشد، پشم است"

"پشم" ی دووهم بهواتای کاری بی کهلک و قوره.

د. "شکر ناس ار نکتم شکر خدا نکتم"

داکهوتووویهک لهشیعرهکهدا بهرچاوه. نهوه دهقی تهواویتهی:

"شکر ناس ار نکتم، شکر خدا را نکتم"

یا:

"شکر ناس ار نکنم، شکر خدا هم نکنم"

#### 41. در این دیار 'رضا' را (ل. 315)

نا. "رسیده کار به جای ترا، امین فیضی

که جبرئیل امین خوانده است ز روی قیاس"

ناتهاوویبیه کی کهم له لهته شیعی ری یه کهم دایه، که بهم شیوه یه عیلاج دهکرتیت:

"رسیده کار به جایی ترا، امین فیضی..."

لهته شیعی ری دوو همیش نهوه ساغکراو هکهیته:

"که جبرئیل، 'امین' خوانده ات، روی قیاس"

#### 42. در مدح غوث گیلانی (ل. 316)

ووشهی 'خداوندان' ی فارسی به شیوازی کوردی نووسراوه: 'خداوندان' که هندیک نابه جییه و دهبوایه به ری نووسی فارسی بوایهت واته 'خداوندان'.

#### 43. شیخ (ل. 317)

نا. "که ادعای نبوت کند، رود از پیش"

گهرچی واهیه ههلهش نه بیته، به لام جوانتر و له شیخ رهزا و هشاهتره له جیاتی 'که'، 'گر' دابنرایهت به لام واهیه ههر شیخ رهزا خوی وای نووسی بیته.

پ. "چه سحرها، چه فسونها، چه مکر و داستانها"

'داستان' ههلهیه و 'داستان' به واتای فیل و مهکر راسته:

"چه سحرها، چه فسونها، چه مکر و داستانها"

پ. "یکی کلاه بلند بقدر قامت عوج"

کیش لهنگه. نهوش راسته که هیته:

"یکی کلاه بلندی بقدر قامت عوج"

ت. "نی است و دمبک و رقص و سماع و چیره و حشیش"

کیش، لهنگ و واتا ناتهو او ه. هاسانیش چاره سر دهکریت:

"نی است و دمبک و رقص و سماع و چیرس و حشیش" ("چرس" به ضم /چ/ به واتای تلیاک)

ج. "بظاهری بر عبادت بیاطنی بنگ کیش"

رینوسی کوردی تیدا رهچاو کراوه. تهو او پیم ساغ نابیتهوه، به لام له دهقی دیوانه که چاکتر ده بیت:

"به ظاهری به عبادت، به باطنی بنگ کش"

#### 44. در مدح نقیب الاشراف سید مصطفی کاکه احمد شیخ (ل. 319)

ئا. "دست خیال ازل خرقة ناموس و عفاف،

خوش بریداست بیالای نقیب الاشراف"

ساغ کردنهو هکهمیان ساکاره:

"دست خیاط ازل خرقة ناموس و عفاف،

خوش بریدهست به بالای نقیب الاشراف"

ب. "مدعی گر نزنند لاف ز هم چشمهء او"

دیاره دهبی "همچشمی" به واتای ئیرهیی بیت:

"مدعی گر نزنند لاف ز هم چشمی او"

پ. "بز یارت گه" به سهریه کهوه بنووسریت باشته. واته: "به زیارتگه..."

ت. "بندهگی" ههلهی رینوسی تیدایه و دهبی وهک "بندگی" بنووسریت.

ج. "امتیاز از دیگران داده خدایت به سه چیز"

کیش ناتهو او ه، بهم شیوهیه ساغ دهکریتهوه:

"امتیاز از دگران داده خدایت، به سه چیز"

چ. "وی ازان روز که آن هردو برآید ز غلاف"

به رینوسی تهو او ناوا دنووسریت:

"وای ازان روز که آن هردو برآید ز غلاف"

ح. "خرج ده ساله دولت ز دولتخانه جاف"

لام وایه دهبی ئاوا بوو بیت:

"خرج ده ساله دولت ز در خانه جاف"

خ. "تا همجو 'بنی آکله' با 'آل علی'"

له پراویژدا ئاوا نووسراوه و راستیشه:

"نیود همجو 'بنی آکله' با 'آل علی'"

#### 45. شیخین و شیر لافتی (ل. 322)

ووشه‌ی 'می نخسپد' و 'می چسپد' به پیتی /پ/ نووسراون، که شیوازی کونن و هه‌له‌ش نین، به لام به /ب/ ش دهنووسرین .

#### روونکردهوه:

ئهم پارچه شیعره (قطعه) یه ، سهرجهم چوار فهرده. له لاپه‌ره 404 ی دیوانه‌که‌ی چاپی ماموستا شوکور مسته‌فادا دوو فهردی یه‌که‌م و دوو ههمی و هک شیعریکی جیاواز له‌ژیر سهردی‌ری "میل پهلوانان" دا چاپ کراوه. له نیوان ئهو دو پارچه‌ی‌دا جیاوازی هه‌یه.

فهردی یه‌که‌م: "شب که خیزم" له لاپه‌ره 404 دا بوته "شب که خسیم". به حیسابی پاشماوه‌ی فهرده‌که، واته 'لحاف' و 'نخسبد' و 'تا سحر'، که باسی خهوتتی شهوانه‌ن، من "چو خیزد" زور به راست و به‌جیتر ده‌زانم تا "که خسیم" که دوویات کراوه‌ی ههمان ووشه‌یه له میسراعی دواتردا. جیاوازی‌یه‌کیش له نیوان "که" و "چو" دا نابینم و ههر دوکیان پربه‌پستی و اتاکن. وشه‌ی "نخسبد" یش لیره‌دا بوته "نخسبد". به لام ئه‌وه‌ی که نووسراوه "چون زاهد اندر اعتکاف" گه‌لایک چوانتره تا ئه‌وه‌ی و له لاپه‌ره 404 دا به "چون زاهدان از اعتکاف"، به تایبته حصری ئیزافه‌ی "از" ههر بو ئیره نابیت.

فهردی دوو ههم: "همجو" له لاپه‌ره 404 دا بووه به "چو" و کیشی شیعره‌که‌ی تیکداوه. هه‌روه‌ها "گردش" بووه به "جنبش" که ههر دوکیان له راست ده‌چن به لام پال‌هوانی قه‌دیم "میل" یان هه‌لسووراندووه و به‌دهوری سه‌ری خویاندا گیراویانه، ههر بویه من "گردش" به راستتر ده‌زانم تا "جنبش" که جوولانه‌وه‌ی ته‌نیایه. هه‌روه‌ها "می خسپد" بووه به "می غلظد" که ئهو "می غلظد" ه پربه‌پسته. له کۆتایی فهرده‌که‌شدا "می خسبد به ناف" هه‌له‌یه و ئه‌وه‌ی لاپه‌ره 322 واته: "می چسپد به ناف" دروسته.

ئه‌وه‌ش سهرجه‌می شیعره‌که به حیسابی هه‌لسه‌نگاندنه‌کانی من، که تیکه‌لاویکه له ههر دوو ده‌قی لاپه‌ره 322 و 404:

شب چو خیزد کیر من، بر دوش میگیرد لحاف

می نخسبد تاسحر، چون زاهدان در اعتکاف  
همچو میل پهلوانان دائما در گردش است  
گاه می غلطد به زانو، گاه می چسبد به ناف  
میروود دائم چو افعی در دل سوراخها  
میروود در هر مغار و میخزد در هر شکاف  
یعنی گر افتد بدستم ساده و سیمین سرین  
کیر در سوراخ تنگش می سپوزم تا به ناف

46. در مدح عبدالله پاشای رواندوز جد اسماعیل بگ زعیم مشهور (ل. 323)

ئا. "فرق ناکرد ناقه را ز جمل"

دهبی 'ناکرده' بیت:

"فرق ناکرده ناقه را ز جمل"

ب. "هفت اکنون بچار شد بدل"

هله‌هی ناشکرا بۆته هوکاری تیکچوونی کیش:

"هفت اکنون به چار گشت بدل"

پ. "دستگیری کن ز لطف ازل"

لهنگه. نهوه چاره‌سریه‌تی:

"دستگیری کند ز لطف ازل"

47. صدراعظم (ل. 326)

ئا. "نصیب روبه دائم دنبه چرب است و ضیغم، غم"

دهبی ووشه‌ی 'روبه' وهک 'رووبی' ی کوردی بخوینریتهوه و /ها/ له کوتابیه‌که‌یدا نهیه‌ته سهرزمان،  
دهنا شیعره‌که‌هی پی لهنگ ده‌بیت. به‌لام واهیه به لابر دنی "دائم" کیشه‌که چاره‌سریک بکریت:

"نصیب روبه دنبه چرب است و ضیغم، غم"

ب. "به هر جا شاعیری خوش لهجه شیرین زبان بینی"

به دوو شیوه ساغ دهکریتهوه:

"به هر جا شاعیری خوش لهجه و شیرین زبان بینی"

یا:

"به هر جا شاعیر خوش لهجه شیرین زبان بینی"

پ. "کدامین اهل دانش در جهان دیدی نشنیدی

که از اشک روان نبود برویش همچو شبنم، نم؟"

به / او / یک کیشه ناتهو او هکه می تهو او دهبیت:

"کدامین اهل دانش در جهان دیدی و نشنیدی

که از اشک روان نبود برویش همچو شبنم، نم؟"

ت. "رود از ابروی خوبان کچی و او راز زلف پرچم کم"

دیاره 'کچی' دهبی 'کچی' بیت بهواتای خواری و لاری و 'و او راز' یش، 'وز':

"رود از ابروی خوبان کچی وز زلف پرچم کم"

ج. "الهی به حرمت" دهبی "الهی حرمت" بیت که کیشی شیعر هکه تیک نهچیت:

"الهی حرمت بطحاء و آب چشمه زمزم"

#### 48. قد موزون (ل. 329)

ئا. "به گلشن قد موزون ترا نا یاد میگردم"

دیاره 'نا' دهبی 'تا' بیت:

به گلشن قد موزون ترا تا یاد میگردم"

ب. "به زخم شانه، ای در ناخن استاد میگردم"

ئوهم پی جی بهجی نابیت! نهگهر شهر حی ماموستا شوکور له پیراویزی لاپر هکهدا بگرینه بهرچاو،

ئووا دهبی باسی 'برینی موو' له نارادا بیت، به لام کوا "موو"؟ مهگهر بهم شیوهیه لئی زیادبکهین:

"به زخم شانه، مو در ناخن استاد میگردم"



پاشان ئەم برینی 'موو' ه زار او هیکی کوردییە و له فارسیدا نەم بیستوو شتی وا هەبێت، ئینجا ئەو دوو پیتی /ا/ و /ی/ یە لەو شوێنەدا چی لێیکەین و چونیان بخوینینەو؟ تو بلێی ئەم خویندەو هیە ریگا چاره نەبێت:

"چه زخم شانه‌ای در ناخن استاد می‌کردم!"

واته چ به لایه‌کم به سەر و هه‌ستای سه‌لمانی دینا نه‌گه‌ر موویه‌ک له زولفت که‌م بوایه‌ته‌وه!

پ. "به هر آواز یایی خاطر خود شاد می‌کردم"

کیش، ناتەواوه و ئاوا چاره‌سه‌ر ده‌کریت:

"به هر آواز یایی خاطر خود شاد می‌کردم"

آواز پا، واته ده‌نگی پی.

#### 49. کی بود یارب (ل. 330)

ئا. "دست حاجت برگشایم از بر درگهش"

کیش و واتا ناتەواون. ده‌بی له بنه‌ر ه‌تا به‌م شیوه‌یه بووبیت:

"دست حاجت برگشایم از دعا بر درگهش"

پ. "یا رسول الله به حالم گوشه‌ء چشمی فن"

ئا‌شکرایه ده‌بی ئاوا بیت:

"یا رسول الله به حالم گوشه‌ء چشمی فکن"

#### 50. برای امین فیضی (ل. 331)

"چون مسیحا ز فیض روح آمین"

"آمین" نییه و "آمین" ه به واتای روح الامین یا جبرئیل:

"چون مسیحا ز فیض روح آمین"

#### 51. در مدح ناظم بگ (ل. 332)

ئا. "میاور شربت گل‌قند و بادام"

لهته شيعری دوو ههمی چاپ نهکراوه، ماموستا شوکور له پهر اويزدا نه باسی لهتی يهکهمی کردووه، نه دوو ههم.

ب. "فرو برد در قفايش نشتر کين"

کيش تيکچووه. نهوه ساغکراويهتی:

"فرو بر در قفايش نشتر کين"

پ. "زخيل شاعران من هم حکيم"

لهتی دوو ههمی نه فرده نه نووسراوه و لهجياتيان، فهدیکی دیکه له شوينه کهدا دهستی پیکردووه، به لام له پهر اويزدا دهست نيشان کراوه:

"گهی گويم هجا و گاه تحسين"

ت. "دل روشن تر از جام جهان بين"

که دهبی 'دلی' بیت نهک 'دل'

"دلی روشن تر از جام جهان بين"

ج. "بلی شهر" هله نییه، به لام باشتره بنووسریت "بلی، شه را"

**52. در ستایش مغفوره پرنس مصطفی فاضل پاشا بن محمد علی پاشای مصری در هنگامی که ناظر مالیه دولت عثمانی بود (ل. 336)**

نا. "مرا به هیچ نیاید این دل غمگین"

ناتهواوه. نهوش تهواوه کهیهتی:

"مرا به هیچ نیاساید این دل غمگین"

ب. "گهی به نرگس فتان شاهد مفتون"

هله نییه به لام به ئیعتیباری فهدکانی پیشووی ویدهچی 'شاهدی' بیت:

"گهی به نرگس فتان شاهدی مفتون"

پ. "مگر به آب شوی خدایا جریده اخبار"

لهنگی شيعر هکه و قورسیی ههندیک ووشه ناشکرایه و چار هسهریشی هاسان نییه. من وای بؤدهچم که له بنهر هندا بهم شیوهیه بووبیت و ووشه 'خدایا' ی به هله لی زیادکرا بیت:

"مگر به آب بشویی جریده اخبار"

ت. "به بزم عشق مگو حدیث مهر و وفا"

شعیر هکه کیشهی کیشی ههیه، له پیراویزدا ساغکراوهکهی هاتووه:

"به بزم عشق مگو جز حدیث مهر و وفا"

ج. "مر ازان چه که پیروز گشت بسمارک"

لهنگه و نهوه باشترین ساغکراوهیهتی:

"مرا ازان چه که پیروز گشته است بسمارک"

چ. له سهرهتای لاپیره 337 دا شهش لهتکه شعیر به 'می' دهست پندهکرتین. ههموویان دهبی له بیجمی

'می ای' یا 'می ئی' دا بنووسرتین. وهک:

"می ای که روح رساند به عالم وحدت"

ح. "هنروری که بدوش ممالک اسلام"

چنان شده است که یونان به عهد افلاطون"

به حیسابی لهتی دووهمی شعیرهکه، دهبی لهتی یهکهم ئاوا بیت:

"هنروری که بدورش ممالک اسلام"

واته خاوهن هونهریک که له سهردهمی نهودا...

خ. "ببین به زیر رکابش سمندر صاعقرو"

کیشهکهی ناتهو اوه. نهوه ساغهکهیهتی:

"ببین به زیر رکابش سمندر صاعقرو"

سهمهند، نهسپه و صاعقه رو به واتای تیژروه

د. "که تا مشاهده بینی هزیر ثعبان"

واتاکهی فهر هووده. نهوه راستهکهی:

"که تا مشاهده بینی هزیر بر ثعبان"

لهجیاتی "هزیر" دهکرتی "هزیر" دابنریت، هردوکیان یهک واتایان ههیه: شیر. دیاره "ثعبان" یش ریوییه.

ئا. "شېخم و نېست مرا جایی برو تکیه کنم"

شېعر مکه هندیگ لهنگه. ئهوه ساغه که یه تی:

"شېخم و نېست مرا جایی برو تکیه کنم"

برو به واتای "بر او" یانی شوینیکم نییه پالی پیوه بدهم.

ب. "نکنم تکیه بر کرم یونس خان"

همم و اتا و همم کیش کیشهمان همیه. به دوو شیوه ساغ دهکرینهوه:

"نکنم تکیه مگر بر کرم یونس خان"

یا:

"نکنم تکیه بجز بر کرم یونس خان"

#### 54. حمیر المومنین (ل. 342)

ئا. عینوانی شېعر مکه به ههله به "امیر المومنین" نووسراوه و ئهوش به ناوهرۆکی شېعر مکه دا دهردکه ویت که تیندا کهسیک بهناوی "حمیدخان" به "حمیر المومنین" واته گویدر یژی ئیمانداران ناوبراوه. بهویدا که شېخ رها باسی "درگاه همایون" دهکات، واهیه ئهوه حمیدخانه کار بهدستیکی دهباری شا لهتاران بوو بیت، گهرچی "درگاه همایون" دهتوانی وهرگیر او یک بو بایی عالی ئهسته موالیش بیت. ماموستا شوکور ئهوه وشهیهی له پارچه شېعری دواتردا به بایی عالی و اتا کردۆتهوه.

ب. "آسمانش آن چنانست و زمینش آن چینین"

یهکههم، ئهوه ناتوانیت فهدی یهکههم، یا خود میسراعی یهکهمی فهدی یهکهمی شېعریک بیت؛

دووهم، دوودانه آن نابی له یهک میسراعدا هاتینین. گونجاوتره دووههمیان 'ابن' بوو بیت:

"آسمانش آن چنانست و زمینش این چینین"

کهئویان دووره و ئهمیان نزیک.

#### 55. باب همایون (ل. 343)

ئا. "گرچه از روی زمین من مالک چیزی نیم"

ههله نییه، به لام باشتره ئهگهر لهجیاتی 'از'، 'در' دابنریت و لام وایه شېخ ئهم ووردبینیهی ههبووه و فارسیشی ئهوهنده باش زانیوه کاری ناتهوای ئهوتۆ نهکات:

"گرچه در روی زمین من مالک چیزی نیم"

پ. "از کس به کار بردنش ابلهی بود"

کبری که آفریده خدا از برای کون"

میسراعی یهکهم دوو هلههی تیکهوتوو. 'از' ی سهرتا دهبی 'در' بیت و پیش 'ابلهی' ش دهبی 'از' دابنریت:

"در کس به کار بردنش از ابلهی بود" ("کس" به ضم /کاف/)

### 56. در ستایش تحسین پاشا والی موصل (ل. 344)

نا. "شاد از "خشه" بودیم هم او رفت به طاپو"

ماموستا شوکور ووشهی "خشه" ی وهک "خوشه" خونندوتهوه. لهفارسیدا خوشه بهواتای "هیشوو" ه و دیاره نابئی و ابیت. به لام چیه، نازانم؟ نهگهر وهک دهنگی خشهخشی بگرین زور بی تام دهبیت. بلئی ناسنای کهسینک نهبوو بیت که لهلای شیخ رویشتوو و چوته ناو سپای عوسمانیهوه؟

پ. "عالی نسبا سیرهت و سیمای تو زییاست"

هلهیهکی بچووکی ئیملائی رووی داوه:

"عالی نسبا! سیرت و سیمای تو زییاست"

پ. "ور خواجه صاحب کرمی هست توی تو"

راستهکهی ناوایه:

"ور خواجه صاحب کرمی هست توی تو"

ت. "قطره‌ای بود از دائره جود تو قآن"

دهبی بهم شیویه بیت:

"قطره بود از دائره جود تو قآن" ("بود" به فتهی /واو/)

ج. "سرینجهء تدبیر تو آرایش ملک"

بی منت لشکر کشید قوت بازو"

یهک دوو هلههی تیکهوتوو. نهوه ساغکر او هیانه:

"سرینجهء تدبیر تو آرایش ملک است،"

بی منت لشکر کشی و قوت بازو"

یا:

"سر پنجه تدبیر تو آرایش ملکیت (به کسری ام/ و فتهی اک/،

بی منت لشکر کشی و قوت بازو"

چ. "گه جلوه و گه شاهد وحدت بود این باغ،

گه در صفت ژاله و گاه لاله خودرو"

نئوه راستگر او هیانه:

"گه جلوه گه شاهد وحدت بود این باغ،

گه در صفت ژاله و گاه لاله خودرو"

57. در مدح سلطان عبدالعزیز خان (ل. 347)

نا. "هر چند که خواستم که بیابم، نیافتم"

ساغگر او هکهی:

"هر چند خواستم که بیابم، نیافتم"

ب. "شاهنشهی بدین خشم و لشکر و سپاه"

هلهیهکی تایپ:

"شاهنشهی بدین خشم و لشکر و سپاه" ("خشم" به فتهی اح/ و اش/ بهواتای لهشکر)

پ. "این لشکر، این نظام، که کرد گوش چرخ"

هلهیهکی جدیدی تیدایه و نئوه ساغگر او هکهی:

"این لشکر، این نظام، که کر کرد گوش چرخ"

ت. "فخر دول ملاذ ملل و مایهء امل"

هلهیهکی تیکه و تووه":

"فخر دول، ملاذ ملل، مایهء امل"

ج. "بسط جلال شه که ز ما هست تا بمه"

هملیهکی واتای تیکهوتووه:

"بسط جلال شه، که ز ماهیست تا بماه"

یا:

"بسط جلال شه، که ز ماهی است تا بماه"

ج. "دستود پادشاه"

دهبی "دستور پادشاه" (به ضمی /د/ به واتای وزیر) بییت، به لام ماموستا شوکور وای نهیبیوه.

ح. "محمود ندیم پادشه صدری که بر دوش"

هملیه تیدایه. نهوش ساغکراوهی:

"محمود ندیم پادشه، صدری که بر دوش" (واته 'محمود ندیم پاشا')

شیخ له نیوان صدر ودهرگادا سهنعتی "تضاد" ی دروست کردووه که شتیکه وهک صدر وذیل.

خ. "یک یک به دست و بازو و رای زرین بست"

دووهملیه گهورهی تیدایه:

"یک یک به دست و بازو و رای زرین بست" (رزین بهواتای پتهو و قایم؛ تست (تواست) به واتای هی تویه).

د. "هر رخنه‌ای که یافته بنیاد ملک راه"

ساغ کردنهوهی پیویسته:

"هر رخنه‌ای که یافت به بنیاد ملک، راه"

ر. "دم درکش ای (رضا) که نداند نسبتی"

هملیهکی تیکهوتووه.

"دم درکش ای 'رضا'! که نداند نسبتی"

ز. "دریا و قطره نره و خورشید و کوه و کا"

هملیهکی تایپ:

"دریا و قطره، نره و خورشید و کوه و کا"

ئا. "خلق بهتر ز دلِق و سجاده"

ههلهی و اتایی تیدایه. 'خلق' نییه و 'جلق' ه به واتای دهستپهر:

"جلق بهتر ز دلِق و سجاده"

ب. "سخن من مفید و مختصر"

همم رسته ناتهو او ه و همم و اتا:

"سخن من مفید و مختصر است"

پ. "ساده روی لطیف و بگزاده"

دهبی ئاوا بخوینر تیهوه:

"ساده رویی لطیف و بگزاده"

یا:

"ساده رویی لطیف و بگزاده"

دیاره له فارسیدا ووشهی "بگزاده" به شیوهی "بیگزاده" دهنوسن، به لام ئه گهر هات و وامان نووسی دهبی ههر به "بهگزاده" ی بخوینینهوه بو ئهوهی کیشی شیعره که تیک نه چیت.

ت. "گیرم باشم اوزه بغداده"

تورکییه بهواتای "تابه غذا له سهر سهرم دهرؤم!" دهبی ئاوا بیت:

"گیرم باشم اوزه بغداده"

## 59. شیخ حسام الدین طویلہ (ل. 352)

ئا. "نه ز رندان صبحی زده بزم لست"

دیاره ههله کهوتوته کوئی شیعره که:

"نه ز رندان صبحی زده بزم لست"

ب. "های و هوی طربی، خنده ای قاه قاهی"

گهلکیان تیک داوه. ئهوه راستکراو هکه پیه تی:

"های و هویی، طربی، خنده قاه قاهی"

یا:



"های و هوئی، طربی، خنده و قاهاقاهی"

پ. "نه ز کاشان به بازار، انالحق گویان"

دیاره 'انالحق' گوتن دهبی ناماژ هیهک بیت به مهنسووری ههلاج، بهلام بۆچی کاشان؟ ههلاج له "بهیزا" ی فارس له دایک بووه و چۆته به غدا و حیجاز. تو بلئی 'به غداد' نه بیت؟ من میژووی ته سه ووف نازانم.

ت. "اوحدی و احمدی، جامی و سری و معروفی"

به هندیکی گۆر انکار بیهوه کیشه که ی راست دهر دیت:

"اوحدی، احمدی و جامی، سری، معروفی" (سری به فتهی/س)

ج. "پی حق برده ز اسرار خدا آگاهی"

به دهست تیوهردانیکی که مهوه ده گهر یتهوه سه ر دوخه که ی خوی:

"پی به حق برده، ز اسرار خدا آگاهی"

چ. "بود هر جا در فیض همه را قفل زدند"

ههلهیهکی بچووک کیشی شیعره که ی تیک داوه:

"بود هر جا در فیضی، همه را قفل زدند"

ح. "چون نشیند ز پی ختم به خلوت کوی"

خیمه در وادی وحدت زده شاهنشاهی"

تهنیا یهک ههلهیه تی دایه. کوی نییه و 'گوئی' یه به واتای 'دهلئی'

"چون نشیند ز پی ختم به خلوت، گوئی"

خیمه در وادی وحدت زده شاهنشاهی"

خ. "قرب صد ساله عبادت به سلوک ماهی"

'ساله' نییه و 'سال' ه:

"قرب صد سال عبادت، به سلوک ماهی"

د. "چه غم ز ند رهزنی نفس گرت بدرقه اوست"

ههلهیهکی تی داکراوه. نهوه ساغکراوه یهتی:

"چه غم از رهزنی نفس، گرت بدرقه اوست"

60. در ستایش حفیدان، کاک احمد شیخ و شیخ سعید و شیخ معروف شیخ مصطفی (ل. 357)

ئا. "زمانه راست کز انسان هزار بوالعجبی"

کز، واته که از نابی لهوی بوو بیت. نهوه دوو بوجوون:

"زمانه راست از انسان هزار بوالعجبی"

یا:

"زمانه راست ز انسان هزار بوالعجبی"

ب. "محب آل رسول از گنه کی ترسد؟"

هلهه کی بچو و کی تیدایه:

"محب آل رسول از گناه کی ترسد؟"

61. برای امین فیضی (ل. 361)

"ز حکمت بپرداختی نامهء تو"

بهم گور انکار بیه کهمه، واتای فرده که تهواو ده بیت:

"ز حکمت بپرداختی نامه ای تو"

62. مناجات از درگاه قاضی الحاجات (ل. 361)

ئا. عینوانی شیعره کان ماموستا شوکور مستهفا دایانوان و هندیک جار هلهه لهوانیشدا ده دوزریتهوه.

لیره، له جیاتی 'از درگاه' ده بوو بلئی 'به درگاه'!

ب. "ای ریز خور خوان نوالت مه و ماهی!

جودت جو جود ابد و نامتناهی!"

ده بی بیت به:

"ای ریزه خور خوان نوالت مه و ماهی!

جودت چو وجودت ابد و نامتناهی!

پ. برکش که بدل کن سفیدی بسیاهی

همم واتا و همم کیش ناتهواون. نهوه تهواو مکه یه تی:

"برکش که بدل گشت سفیدم به سیاهی"

ت. "ای هردو به پیش

تو مساویست الهی"

هله‌یه‌کی بچووک

واتاکه‌ی ناتهو او کردووه. ئه‌وه ساغکراوه‌که‌یه‌تی:

"این هردو به پیش تو

مساویست، الهی!"

ج. "من عبد توام، ملک

توام، خواهی نخواهی"

کینشی شیعره‌که به

ئاسته‌میک تیک چووه. ئاوا ده‌گهر‌یته‌وه سهر دۆخی ئاسایی:

"من عبد توام، ملک

توام، خواه نخواهی"

چ. "این دیده‌گریانم

وین سینه سوزان

بر صدق سخن میدهم

هر دو گواهی"

گهرچی کردار که

ده‌بوایه له بیجمی کۆ واته "میدهنم" بوایه، به‌لام هیچی له‌گه‌ل ناکریت. به‌بۆ‌چوونی من، به‌هۆی  
ووشه‌ی "هر دو" هوه، باشتر ده‌بی فهرده‌که ئاوا بخوینریته‌وه:

"این دیده‌گریانم و این

سینه سوزان

بر صدق سخن، میدهم

هر دو گواهی"

### 63. در تاریخ وفات

شاکر افندی مکتوبچی میگوید (ل. 364)

ئا. "ای دوست دل آن به که به ایام"

دیاره له‌ریگه‌ی سه‌روا و 'ر‌دیف' هوه دهرانین ووشه‌یه‌ک له کۆتایی ئهم له‌ته‌شیره‌ داکه‌وتووه:

"ای دوست دل آن به که به ایام نیندی"

ب. تاریخ مجوهر ز "رضا" خواستم و گفت:

"شد زيب گلستان جان شاکر افندی"

من ئهو میسراعهی دوو ههمم به حیسابی ئهجهده حیساب کرد، بوو به 1789 (دیاره لهجیاتی پیتی /گ/ ی گلستان که له عه ره بی و حیسابی ئهجهدهدا نییه، پیتی /ک/ م دانا). ئهو ساله به سالی کۆچی ههلهیه و نابیت، به لام به زایینی ههندیگ گونجاوه. من نه میستوووه کهسیک حیسابی سالی مردنی یهکیتر به سالی زایینی بکات و باوهر ناکهم شیخیش ئهم کاره ی کردبیت، کهوابوو بهشیک لهو میسراعه دهبی لهحیسابهکه دههراویژریت، بوو نمونه ووشه ی 'افندی' ئهگهر دههراویژرین 150 سالی لی کهم دهبیتهوه بهلام دیسان ههو نییه. لهوه زیاتریش عهقلم پیی ناشکیت.

#### 64. غوٹ ثانی (ل. 365)

"هر چند به زنگنه است مشهور؟"

نیشانهی پرسیار کهه زیادییه و دهبی قرت بکریت:

"هر چند به زنگنه است مشهور"

#### 64. جنگ طالبانی و زنگنه با داوده (ل. 366)

ئهم مهسنهوی (المزدوج) ه له راستیدا "رجهز" و پیداهه لگوتنی لایهنیکی شهری عه شیریهیه. له سهه کیش و شیوازی شانامه ی فیردهوسیدا گوتراوه.

ئا. "از آن سر چو 'داوده' لشکر کشید"

به هوی کیشی شیعه کههوه دهبی ووشه ی 'داوده' به /و/ ی کیشراو بخوینریتهوه و بیی به 'داوده':

"از آن سر چو 'داوده' لشکر کشید"

ب. "گروهی ز فولاد خوانان جاف"

تهه کییی 'فولادخوانان' واتایهک نادات. دهبی 'فولادجانان' بیت به واتای کهسانیک که گیانیان وهک پۆلا قایمه:

"گروهی ز فولاد جانان جاف"

پ. "ز چابک سواران سه تا بسر"

سهتا بسر ههلهیه و له پهراویژدا "سینه بهسر" نووسراوه کهدهلی نیاز له سوارانی ههمه وهنده. به لام من ههه نه مزانی سینه به سر (بهسهه) یانی چی و سینه چییه؟ له ههنبانه بۆرینه ی ماموستا ههژاریشدا شتیکی ئهوتوم بوو ووشه که نه بینی که له گهل چه مکی ئهم شیعه ردا یهک بگریتهوه.

ت. "بدست دگر رزمجویان گل"

ههله نيبه، وشهه گل دهبي به سکوني هردو پيتهکه بخوينرتهوه.

ج. "زان هردو ده جاي داوده بود

به مردان جنگي برآموده بود"

لهجياتي 'زان' دهبي 'که آن' دابنریت، داودش دهبي وهک داوده بخوينرتهوه، برآموده ش ههلهيه بهلام نازانم راستهکههه چي بووه. "نهزموده" بهواتاي خاوهن نهزمون؟ نهوه له فارسيدا "آزموده" يه و دننيام شيخ وشههه واي به زور نهترينجاندوته ناو شيعرهکانييهوه.

چ. "جهانرا سزاوار سرعسكري"

نهوه نيوهه فهردهکهيه، ميسراعي پيش خوي ديار نيبه و چاپ نهکراوه بهلام لهپهراويزهکهيدا هاتووه:

"منم وارث تخت اسکندري"

که وابوو فهردهکه ناوايه:

"منم وارث تخت اسکندري"

جهانرا سزاوار سرعسكري"

ح. "برانگيخت دهمان آمد به جنگ"

'دهمان' ناوي کهسيکه. ويدهچيت واوي عهتف له نيوان "دهمان" و "آمد" دا کهوتبيت:

"برانگيخت دهمان و آمد به جنگ"

خ. "تفنگ سهلوله در مشت او"

کيشي شيعرهکه لهنگه و واهيه بهوه راست بکريتهوه که وشههه ير به کهسري /ر/ بخوينينهوه و لهگهل 'مشت' دا بيانکهينه مضاف و مضاف اليه، بهلام زوريشم بهدل نيبه.

د. "همي راند به توسن تيزگام"

نهوه 'به' يه دهبي 'با' بيت:

"همي راند يا توسن تيزگام"

ر. "تنی چند که بودند خویشان او"

له شيوازي نيستاي ميسراعهکهدا، دهبي "چهند" به "چهن" بخوينرتهوه و کاري وا ناتهاو له شيخ رهزا ناوهشنيتهوه. که وابوو، دوور نيبه بهم شيويه بوويت:

"تنی چند بودند خویشان او"

ز. "همان گه گرفتند راه گريز"

دهبی ئاوا بنووسریتهوه:

"همانگه گرتند راه گریز"

ژ. "بر آغا محمد' حمله بردار کین"

دیاره له خویندنهوهدا دمردهکویت که کیشهکهی تهواو نییه. جا پئویسته ناوی 'محمد' بکریته 'ممد' له کوتایی لاپه ره 366 یشدا شاعیر گوتوو یهتی: 'ممد' نام سالار آن انجمن. ههروه ها پئویسته وشه ی 'آغا' بکریت به "آقا" لهبر نهوهی ئیرانی له گوتندا دهلی' آغا' به لام له نووسیندا دهنوسن 'آقا'. لهو وشهیه دهبی ناگدار بین: 'آغا' به واتای نیره مووک و مردهگیریت و نهوهی واتای سهروک و ریزداری ههیه "آقا" یه.

س. "منم پور قادر زلیخای شیر"

میسراعی دوو ههمی نهم لهتکه شیعره چاپ نهکراوه به لام له پهر او یزدا ههیه:

"چه قادر زلیخا و چه اردشیر"

ش. "شنیدم که 'آغا' در آن گیرودار"

وهک له حصوت ههشت دیر سه رهوتردا گوتم، لهجیاتی 'آغا' دهبی 'آقا' بنووسریت:

"شنیدم که 'آقا' در آن گیرودار"

ع. "در این بود کارو سرشرا ببند"

واتای ناتهو او ه. لهجیاتی 'کارو' که واتای نییه دهبی کرداری 'کارو' (به فتهی /راء/) به واتای 'که' بیاورد' دابنریت:

"در این بود کارو سرشرا به بند"

واته لهوهدا بوو که سه ری بخاته پهتهوه...

غ. "چو جادوگران را کنند حیله بند"

له جیاتی کرداری کوی 'کنند' تاکی 'کند' دابنن کیشهی نامینیت:

"چو جادوگران را کند حیله بند"

به لام من هه دلم لئی کر مییه و نازانم چی باشه لهگهلی بکریت.

ف. "به اسب دیگر تا امین شد سوار"

دیاره وشه ی 'دیگر' دهبی 'دگر' بیت:

"به اسب دگر تا امین شد سوار"

ق. "چو پوشید رویان بی آبرو"

دهبی بهم شیوهیه بیت:

"چو پوشیده رویان بی آبرو"

نیاز له پوشیده رو، ژنه و نهوه ههلوئیستیکی باش نییه شاعیر گرتوویهتی.

ک. "زنام آوری باد ماندش بچنگ"

له جیاتی 'چنگ' دهبی "چنگ" دابنریت. چنگ بهواتای چنگ و دهست:

"زنام آوری باد ماندش به چنگ"

گ. "ببیرون رفت راه دراجی سپرد"

کیشهکه تیکچووه. ئاوا ساغ دهکرتتهوه:

"بیرون رفت و راه دراجی سپرد"

ل. "یکی از دعاگوی ایشان 'رضا' است

'رضا' ئی که گر خشم گیرد، قضا"

دیاره ردیف لیره داکهوتووه و دهبی دابنریتتهوه:

"یکی از دعاگوی ایشان 'رضا' است

'رضا' ئی که گر خشم گیرد، قضا است"

## 65. چنگ کردن زنگنه و هموند (ل. 372)

ئا. "هموند جمله بسالار خان"

له پیراویزدا ماموستا لهجیاتی 'سالار خان'، سازان و خان ی نووسیوه و گوتوویهتی ناوی دوو شوینن.

من لام وایه دهبی لیره ناوی هموند یش له بیچمی: هماوند بخوینریتتهوه:

"هماوند جمله، به سازان و خان

شبیخون نمودند از بازیان"

من هیشتا گومانیکم همر ههیه و دووری نازانم بهپیچهوانهی بوچوونی ماموستا شوکور، "سالارخان"

وهک ناوی کهسپیک که لهگهل ههمهوندهکاندا شهری کردووه، راست بیت.

پ. "به خاک اندر آورد سر چنگنه"

سرچنگنه به واتای قهرچییه. و لیره‌دا لهجیاتی /ج/ دهبی /چ/ دابنریت:

"به خاک اندر آورد سرچنگنه"

پ. "نه خواب است پیکار با زنگنه"

لام وایه لهجیاتی 'خواب' بهواتای خهو، 'خوب' به واتای چاک بیئت:

"نه خوب است پیکار با زنگنه"

ت. "یزی چند با خویش برداشتند"

دیره دهبی؛ بز' (به ضم /ب/) بیئت به واتای بزن. بیرم لهوش کرده‌وه که بلئی "پهز" نه بیئت بهواتای مهر به زار او هی نهرده‌لانی؟ به لام دیریک دواتر ووشه‌ی 'گوسفند' م بینی و زانیم وانیه. کهو بیئت:

"یزی چند با خویش برداشتند"

ج. "دوید در پی او بغار اندرون"

ر بوده چو گرگ و کشیدش بیرون"

به‌گویره‌ی ناتهو او بی کیش، نهم دووگور انکار بیه‌ناگوزیره:

"دوید از پی او به غار اندرون"

ر بوده چو گرگ و کشیدش بیرون"

چ. "هر آنکه ببیند جهانبخش را"

کیش ناتهو او نییه، به لام گور انکار بیه‌کی کهم به سه‌لاح ده‌زانم:

"هر آنکو ببیند جهانبخش را"

ح. "سیر بر سر آورد آغا کریم"

'سیر' دهبی 'سیر' بیئت و 'آغا' ش 'آقا':

"سیر بر سر آورد آقا کریم"

خ. "که فرزند چنین ز مادر مباد"

'چنین' له‌بهر کیشی شیعر که دهبی 'چونین' بیئت. دلنیا نیم 'مباد' یش 'مزاد' بووه یان نا؟

"که فرزند چونین ز مادر مباد!"

یا:

"که فرزند چونین ز مادر مزاد!"



د. "تو گوئی فرامرز من بیژنم"

واویکی عهتقی کهوتووه":

"تو گوئی فرامرز و من بیژنم"

واته تو خوت به فرامهزی شانامه دادهئی، کهوابوو منیش بیژهنم!

### 66. ترجیع بند در نعت سرور کائنات (ل. 378)

نا. "بنواز و مرانم از لب حوج"

پیویست به گوتن ناکات نهو ووشه نالهباره، 'حوض' بووه بوواتای جهوزی کهوسهر:

"بنواز و مرانم از لب حوض"

ب. "تر کن از آب کویرم شفتین"

دیاره نهو "کویر" هس 'کوثر' ه هیچی تر. ووشه‌ی 'شفتین' به فته‌ی /ش/ و /ف/ و/ت/ ده‌خوینرینهوه و به واتای همدوو لئوه:

"تر کن از آب کویرم شفتین"

پ. "خواجه انبیا و ختم رسول"

یهک ههله له تاپیدا کراوه:

"خواجه انبیا و ختم رسل" (وهک کوی "رسول")

ت. "تا مرا چون تویی شفیع چه باک"

ههله‌یهکی بچووک پرووی داوه. ئاوا جی بهجی ده‌کرتیت:

"تا مرا چون تویی شفیع، چه باک؟"

ج. "نعت گویان خرامان از سر پل"

نه واتا و نه کیشی هیچکام ته‌واو نین. نهوه ته‌واوه‌که‌یه‌تی:

"نعت گویان خرامم از سر پل".

مقطعات

67. نقیب غوث (ل. 389)

ئا. "آراستند بارگهی شاه اولیا"

دیاره ئەوه دەبی شیوازی نووسینی کوردیی ووشهکه بیئت و ئەوش راستهکهیهتی:

"آراستند بارگه شاه اولیا"

ب. هەر ئەو لەته شیعره خۆی ماده تاریخیشه. من حیسابم کرد، بوو به 1298. دیاره ئەوه دەبی  
رێکهوتی چاککردنەوهی خانەقا یا قەبری غەوثی گەیلانی بیئت. له حیسابهکهمدا پیتی /گ/ به /ک/  
دانراوه و 'بارگهی' کراوه به 'بارگه' و سەرئەنجام: بارکه.

68. سجاد (ل. 390)

"ورع و شرع و معرفت طی کرد هرسه جاد را"

به حیسابی "طی کرد" ههروهها به ئیعتیباری سهروای بیجاده و سجاده، لام وایه ووشهی 'جاد' یش دەبی  
'جاده' بیئت:

"ورع و شرع و معرفت، طی کرد هرسه جاده را"

69. سید برزنجه (ل. 391)

"شاه حسین را خواب دیدم در ملا"

بههۆی کێشی شیعرهکهوه بهم شیوهیه بخوینرێتهوه تهواوه:

"شاه حسین را خواب دیدم در ملا"

70. ابن ملجم (ل. 391)

"بنرخ نیم جو نخرم متاع هر دو عالم را"

ههلهی تیدا نییه تهنیا ویستم بلنیم ووشهی 'نخرم' به شیوهی ئاسایی واته به فهتخی /خ/ ناخوینرێتهوه و  
دەبی به سکونی /خ/ بیئت.

71. کیر (ل. 394)

ئا. "کون بهتر است یا کس بی مو نیکواست"

به حیسابی کیش، ناتهو او و دهبی بهم شیوهیه بخوینر یتهوه:

"کون بهتر است یا کس بی مو نکوتر است؟"

ب. "آهسته سر بلند کرد و آشفته بگفت"

دیاره کیش تهو او تیکچووه. نهوه ساغکراو هکهیتهی:

"آهسته سر بلند کرد و برآشفته شد، بگفت"

## 72. غوث الثقلین (ل. 397)

"مادرش حسینی نسب است و پدر او"

همله نییه، تهنیا پیتی /ر/ له ووشهی 'مادرش' دا دهبی به سکون بخوینر یتهوه.

## 73. به وجود تو بنازد (ل. 399)

"گرو ز مهر برد زره بدین ناچیزی"

کیشهکهی ناتهو او ه. نهوه تهو او هکهی:

"گرو از مهر برد زره بدین ناچیزی"

## 74. دفتردار (ل. 401)

"خایهء همچو جبل دارم و کیری چو منار"

همله نییه، دهکری و هک 'خایهئی' بنووسریت یا و هک "خایه‌ای! من دووهمیانم پی باشتره:

"خایه‌ای همچو جبل دارم و کیری چو منار"

## 75. شکم (ل. 403)

"در پشت سرم چنانکه ایستد بنماز؟"

چهند همله‌یهکی تیکهوتووه:

- نیشانهی پرسیاری ناویت.

- 'ایستد' کیچی شیعری که تیک دعات و دهبی 'استد' بیت بهکسری همزه ی سهرتا.  
- نهگس 'چنانکه' بیت دهبی بکسری کردار کهش دیاریکراو بیت، بهلام نهگس 'هرآنکه' ی له جیگه دابنریت کرداری مهجهووله و بکسری ناویت:

"در پشت سرم هرآنکه استد بنماز"

#### 76. وحدک لاشریک لی (ل. 405)

"من چیم ای فدای تو، دم زنم از ینای تو"  
هلهیهکی تایپه و نهوه ساغکراو هکمیته:  
"من چیم ای فدای تو، دم زنم از ثنای تو؟"

#### 77. سگ اصحاب کهف (ل. 405)

"داخل جنت شوم در زمره اصحاب کهف"  
هلهیهکی پرووی داوه. دهبی لهجیاتی "کهف" جیناوی "تو" دابنریت:  
"داخل جنت شوم در زمره اصحاب تو"

#### 78. اصطبل خرابات شده (ل. 406)

"از خرقة پوشان عصر، هر صومعه ای"  
له بهشی یهکه میدا هندیکی لهنگی دهبینم، واته زیاد بوونی برگهیهک، بهلام بوچوونی تایپه تم بوئی نییه لهبهر نهوه ی هرواش که ههیه باشه. کهسینک ههوالی زیاتری له شیعری که هه بیت؟

#### 79. اژدها برگشته (ل. 407)

"حاجی که ز صفا و مروه برگشته"  
کیشه که ی لهنگه و ناوا راست دهکریتتهوه:  
"حاجی که از صفا و مروه برگشته"

من سهرجهمی شیعرهکه وا دهبینم که تووشی گۆر انکاری هاتبیت. ئەگەر 'رەدیف' مەکی بە 'برگشته' بزاین، دەبێ ووشەیی کۆتایی فەردی سێهەم 'برگشت' بێت. خو ئەگەر رەدیف "برگشت" بووبیت وەک:

"حاجی که از صفا و مروه برگشت"

ئێتر میسراعی سێهەم دەبێ لەبیچی "برگشته" دا بمینێتەوه.

کیشیهکی دیکەیی شیعرهکه تەقێع کردنیەتی. منیش پێم وایه بەحرهکه 'رەجەز' ه، بەلام وئ ناچیت مامۆستا بە "مستفعلن مفاعلهن مفاعلهن" خالی پیکابیت. لەو حالەتەشدا دُنیا نیم دەنا دەمگوت لە دوایین میسراعا "خدايش" هەو نییه و دەبێ "خدا" بێت. واتە:

"آن خانه خراب از خدا برگشته!"

سەر ئەنجام: من شیعرهکه بەم شیوهیه دەبینم:

"حاجی ز صفا و مروه برگشت

گر مار بد، از دهانی برگشت

تنها نه ز خانه خدا برگشته

آن خانه خراب از خدا برگشت!"

بەلام هەر ئێی دُنیا نیم.

## 80. شاه رسالت (ل. 408)

ئا. "بصد زبان دیگر عاجزم ز نعمت نبی"

هەر تەواو شیواوه. ئەوه ساغکراو هیهتی:

"بصد زبان دیگر عاجزم ز نعمت نبی"

ب. "بقدر علم خدا از خدا صلوات و سلام"

ووشەیی صلوات ئەگەر بەم شیوهیه بنوسریت بەلام وەک "صلوة" بخوینرێتەوه واههیه قەیدی نهکات. گرنگ ئەوهیه لە خویندنهو دا بە "سهلات" بخوینرێتەوه و برگهیهکی لێ زیاد نهکریت و نهبێ بە "سهلهوات":

"بقدر علم خدا از خدا صلوة و سلام"

## 81. عبدالغنی البغدادي (ل. 408)

"خرقه و شام ز' عبدالغنی البغدادی"

نهگمر دیارییهک که به شیخ رها در ابیت، 'خرقه' ی کاری شام بوو بیت، نهوا نووسینی شیعره که به /واو/ ی عهتف ههلمیه و دهبی حالتی نیزافه ی پی بدریت:

"خرقه ی شام ز' عبدالغنی البغدادی"

نهگمر ی زور لاواز نهومیه ووشه ی "شام" به واتا فارسییه که ی و بهمه عنای شیو خوار دن وهرگیر ابیت. نهو دم لهجیاتی "خرقه ی شام" هه مان "خرقه و شام" لهجی خویدا ده بیت. به لام نهوه جی باوهر نییه و لهراستیدا شیخ له نیوان دوو شار یا ناوچه ی به غدا و شام دا جیناسی دروست کردوه.

نهگمر یکی دیکهش نهومیه بگوتریت "شفقت نامه ی از جانب دوست" که ههله نییه به لام راز او هی نیوه ی نابیت که بلین "شفقت نامه و از جانب دوست" واته نامه ی میهره بانی نهویش له لایهن دوسته وه.

## 82. شیخ علی طویل و شیخ عمر بیاره (ل. 409)

نا. "مکن بهانه که من پیرم علی است جوان"

/واو/ یک پیش ناوی علی داکه وتوه:

"مکن بهانه که من پیرم و علی است جوان"

ب. "به هیچ نحو عمر صرف از علی نبرند"

بکهری رسته که تاکه و کردار هکشی ده بی تاک بیت، له پهر او یزیشدا هه و اهاتوه:

"به هیچ نحو عمر صرف از علی نبرد"

ووشه ی "نبرد" ده بی به فتحی /نون/ و /باء/ و /راء/ و هک نه برمد بخوینر یته وه.

## 83. مطلب همه شاه و قلندر (ل. 410)

"زرگویی بنگر زر کند خر به این خری"

هه موو گیانی شیعره که داپز اوه! هیچی به سهر هیچه وه نییه. گرفتی سهره کی له ووشه ی سهره تایی شیعره که دایه: به دلنمایی "زرگویی" نییه. من دووری نزانم "زر گو نگر" بیت، واته بلین به زیر با سهر بکات و بزانی زیر چون کهریک بهو کهرییه لای خه لک ده کاته زیر! بلینی هم ساغ کردنهومیه له شوینی خویدا بیت؟

"زر گو نگر، که زر کند این خر به این خری"

سهبارمت به "زر کند" ماموستا نووسیویهتی واته "بزهرینیت". به بۆچوونی من ئهوه نهگونجاو نییه لهبهر ئهوهی "زه‌رین" ی گویدریژ زار او هیهکی کوردییه و له فارسیدا نییه. شیخ رهزای شارهزای زمانی فارسی نابئ کاری وای کردبیت. خو ئه‌گهر کرابیتیش له رسته‌که‌دا جیی نابیتهوه واته بهو واتایه لهو شوینه‌دا دانانریت. بۆ زانیاری، زار او هیهکی "زر زدن" ( به‌که‌سری /ز/ له فارسیدا ههیه و واتای قسه‌ی زیادی کردن ده‌دات به‌لام و ابزانم ئهوه زار او هیهکی تازه‌تره و هی سه‌ردهمی شیخ نییه، له شیعره‌که‌شدا شوینی نابیتهوه).

#### 84. قحط الرجال (ل. 411)

ئا. "شده هر شیرزالی پورزالی

عجب حالی، عجب قحط الجالی!"

دیاره ده‌بی پیرزال بیت بهواتای پیریژن:

"شده هر پیرزالی، پورزالی

عجب حالی، عجب قحط الرجال!"

ب. "همی هر روبه‌ای یا هر شغالی"

ههله، له نووسینهوهی ووشه‌که‌دایه. ئهوه راسته‌که‌یهتی:

"همی هر روبه‌ی یا هر شغالی"

#### 85. ملا رسول (ل. 412)

ئا. "در برابر نشستی، غول استی

یا جناب ملا رسول استی؟"

ووشه‌ی "ملا" ده‌بی له شیوازه کوردییه‌که‌یدا بخوینرینهوه (مه‌لا)، ده‌نا "موللا" ی فارسی کیشه‌که تیک ده‌دات. بۆچی وایه نازانم؟ ده‌بی شیخ هه‌ر به ته‌فه‌نون وای کردبیت یا سه‌رجه‌می "مه‌لا ره‌سوول" ی به ناوی که‌سه‌که دانابیت.

ب. "گر بدانستی که یک دستی"

ده‌بی "ندانستی" بیت. واتای شیعره‌که ئهوه ده‌خوازیت: ئه‌گهر نه‌مزانیایه تو که‌سیکی یه‌ک ده‌ستی، به دوو‌ده‌ست له عه‌رزم ده‌دای، و ئهوه جوامیری شاعیریش ده‌گه‌یینیت، که وابوو:

"گر ندانستی که یک دستی"

## 86. خاندان قادری (ل. 414)

"نقشبندی کی شود اسلام آنکہ کافری"

شیخ شانازی بہوہ دہکات کہ قادریہ و نابیتہ نقشبندی، جا دہلی کہی کہسیک موسولمان بیت دہبیتہ کافر؟  
واتہ منی قادری چون دہبہ نقشبندی؟ نہوہ ساغراوہی شیعرہ کہیہ:

"نقشبندی کی شود! اسلام و آنکہ کافری؟"

## 86. سر زلف و جیم (ل. 415)

نا. "کیرم کہ سر زلف کند چون جیمی"

دلنیام ووشہی یہ کہمی شیعرہ کہ "گیرم" بووہ واتہ با وای دابننن کہ...،

"گیرم کہ سر زلف کند چون جیمی"

ب. "از کس چہ کنی مگر بدوزی نمی"

نہم شیوہ دہر برینہ فارسی نییہ. دہبی ناوا بووبیت:

"کس را چہ کنی، مگر بدوزی نمی!"

ووشہی "کس" بہ ضمی /ک/ دہخوینریتہوہ.

## 87. سافل را عالی میکند (ل. 415)

"بدستم گر فتد مهطلعتی در موقع خالی"

"موقع" ی عہری بہواتای شوینہ. شیعرہ کہ ہلہ نییہ بہ لام رہوانتر دہبیت نہگہر بہ "موقعی"  
بخوینریتہوہ:

"بدستم گر فتد مهطلعتی در موقعی خالی"

واتہ لہ شوینیکی بی نہغیار.

**مفردات**



**88. سلمان پاک (ل. 419)**

"فخریست زین وسیله بر افلاک را"

کیشی شیعره که ناتهو او ه. نهو ه ساغکر او هیتهتی:

"فخریست زین وسیله بر افلاک، خاک را"

واته خاک بهم بونهیهو ه فخر به نهفلاک دهفر و شیت.

**89. خر عیسی (ل. 419)**

"خر عیسی چه داند درد حال خر موسی را"

کیش و و اتا پیکهوه شیواون منیش به باشی بوم ناچیتهوه سهر یهک. تاقه شتیک دهتوانم بیری لی  
بکهمهوه نهویه لهجیاتی 'خر' ی دووهم، 'یار' دابنیین و بلنیین کهری عیسا کوا ناگای له نازاری باری  
موسا هیهه؟

"خر عیسی چه داند درد حال یار موسی را"

**90. خر عیسی (ل. 423)**

"زهاوی زاده گرچه قائم مقام است"

کیشهکهی لهنگه. دهبی ناوا بوو بیت:

"زهاوی زاده گر قائم مقام است"

**91. تواضع (ل. 424)**

"تواضع را زکیر ما بیاموز

زهرجا خوب روای دید برخاست"

نهم شیعره 40-50 سال پیش نیستا له کتیبیکی فارسیدا به ناوی "اسرار مگو" چاپ کرابوو که دهگوترا  
"مهدی سهیلی" نووستبیتی. دیاره مام میهدی له شیخ رهزای دزیبوو!

دوو شوینی شیعره که ناوا ساغ دهکرینهوه:

"تواضع را زکیر ما بیاموز

که هر جا خوب روئی دید، برخاست!

**92. محمد بگ جاف (ل. 425)**

"بر خایه‌ام آویخته دو رسته پشمین

گوای بمثل ریش محمدبگ جاف است"

"در کسی یا چیزی آویختن" له فارسیدا همیه به‌لام به واتای به‌گژداچوون و تیکگیرانه. دهبی "بر خایه‌ام آویخته" بیت. "رسته" ش هله‌هیه و دهبی "رشته" بیت به‌واتای بادر او. "گوای" هله نییه تهنیا نووسینه‌وه‌که‌می هله‌هیه و دهبی "گوئی" یا "گویی" بیت. که‌وابوو:

"بر خایه‌ام آویخته دو رسته پشمین،

گوئی بمثل ریش محمدبگ جاف است!"

**93. صدرشان پشت است (ل. 428)**

"شنیدم که عرب صدر سینه‌را گویند

رسیم بدیاری که صدرشان پشت است"

گرفت له صیغهی کردار هکاندایه که کیشی شیعره‌که‌شیان تیک داوه:

"شنیده‌ام که عرب، صدر سینه‌را گویند

رسیده‌ام بدیاری که صدرشان پشت است!"

پشت و پوشت له کوردیدا به مروقی حیز ده‌گوتریت.

**94. چرخ (ل. 428)**

"برای 'چرخ' در زیر این چرخ"

کیشی شیعره‌که له کورتی ده‌دات. ناوا ده‌کری چاره‌سهر بکریت:

"برای چرخ 'چرخ' زیر این چرخ"

**95. حشمت سلطان محمود (ل. 430)**

"من حقوق نعم دولت عثمان را

نفر وشم به همه حشمت سلطان محمود"

شيعر هكه دلگيرى شىخ له حكومته نيران در دهخات. كيشه كه هى هندیك ناتهواوه. ناوا تهواو دهكریت:

"من حقوق نعم دولت عثمانى را

نفر وشم به همه حشمت سلطان محمود!"

## 96. شىخ على (ل. 431)

"آشنايى ازلى 'شىخ على' مى آيد"

ههلههكى بچووكى تىدايه و ناوا ساغ دهكریتهوه:

"آشنايى ازلى 'شىخ على' مى آيد"

## 97. صاحب تاريخ (ل. 432)

"از من بگو به صاحب تاريخ اين پس

گيسوبريده خواهر و مادر ندیده كس"

شيعر هكه كيشه ههيه و چاره سهريشى هاسان نييه. به بچوونى من ههله لهو شوینهوه سهرى ههلهواوه كه نوسخه ههلهگري شيعر هكه لای و ابووه دهبي سهر و ايهك به دوو ووشهه "پس" و "كس" دروست كر ابیت. نهوه ههلههيه و سهر و لهكاردا نييه. كه و ابیت:

"از من بگو به صاحب تاريخ، اى پسر!

گيسوبريده خواهر و مادر ندیده كس"

واته، نهى كوره ميژوونووسهكه! بو وات كرد يا بو وات نووسى؟ نهوه كارى كهس نهكردهيه!

## 98. قاب قوسين (ل. 433)

"زهى بازى كه باشد آشيانش قاب قوسينش"

جیناوى /ش/ له ووشهه آشيانش دا زيادييه لهبهر نهوهى له ووشههيك دواتردا هاتووه.

"زهی بازی که باشد آشیانه قاب قوسینش"

**99. بازوی پیل (ل. 434)**

"مرا هست کیر چوبازوی پیل

بکون چو سادمرخان جمیل"

به هوی کیشی شاعر هکوه دهبی 'کیر' به 'کیری' بخوینریتهوه. به لام لهته شاعری دووههم وا به هاسانی  
جی بهجی ناکریت. من پیشنیار یکم بوی ههیه به لام خوشم لئی رازی نیم:

"مرا هست کیری چوبازوی پیل

بکون چو تو سادمرخ ای جمیل!"

**100. رفیقان ندیم (ل. 435)**

"علت، ذلت و قانت، سهر فیقان قدیم"

لهجیاتی یهکهم کوما (فاریزه/ ویرگول) دهبی /واو/ ن عهتف دابنریت:

"علت و ذلت و قانت، سهر فیقان قدیم"

**101. بز هندستانی (ل. 437)**

"نوکجا، شعر کجا، ای بز هندستانی!

بزبان پدرت گو که: "روتی و پاتی"

یهکهمیان دیاره "نو" نییه و "تو" یه. دووهمیشیان بۆ کیشی شاعر هکوه دهبی به "گوی" بخوینریتهوه به  
همان واتای "گو" واته بلئی!

"نوکجا، شعر کجا، ای بز هندستانی!

بزبان پدرت گوی که: "روتی و پاتی!"

**102. کیر ما (ل. 439)**

"می رود در کون شاعر خایه در دمبال او"

فارس نهم ووشهی "دمبال": ه له شیوازی "دنبال" دا دنووسن به لام به "دمبال" ی دهخویننهوه!

"می رود در کون شاعر خایه در دنبال او"

**103. کون موئین (ل. 439)**

"کون موئین دو خاصیت دارد"

نم ووشهی "خاصیت" ه له دیوانه کهدا به شهدهوه نووسراوه، که ههلهیه و کیش تیک دهدات دهبی به بی تهشید بنووسریت و بخوینریتهوه.

**104. ممتاز (ل. 440)**

"در حضر ممتاز، ممتاز از سفر باز آمدی"

من ههلهی تیدا نابینم، به لام ناسایتر و پر واتاثر دهبیت نهگر لهجیاتی کوما (فاریزه/ ویرگول)، /او/ ی عهتف دابنریت:

"در حضر ممتاز و ممتاز از سفر باز آمدی"

**105. بضاعتی (ل. 440)**

"ممکن نبود تلافی اینها بساعتی"

کیش ههندیک تیک چووه و ناوا دهگریتهوه سهر دوخی خوی:

"ممکن نبود تلافی اینها بساعتی" (به فتهی ان/ و ضم اب/)

**کوتایی بهشی فارسی**

بهداخهوه ناتوانم سهبارت به بهشی تورکی و عهربی دیوانه که هیچ رایهک ده ربیرم.

لیره بهدواوه خهریکی بهر اور دکاریی نوسخه چاپکراوه کان ده بم هاوری له گهل دهستنوسی نوسخه یهکی ناتهاوی شیعه کوردیه کان که بنکهی ژین له سلیمانی بوی نار دووم و لیره دا سپاسیان ده کم. ههروه ها نهگر بوم بگونجیت و نوسخه یانم دست بکهویت، بهر اوردی نهو که شکوله شیعرانهش ده کم که کاتی خوی هی ئوسکارمان بوون و نیستا له کتبخانهی زانستگهی بهر لین پاریزراون. چند دهستنوسیکی نهو کومهله دهستنوسانه شیعی شیخ رهزایان تیدایه.

تا نهو ده مانه، ما ناوا!